

**CÉGEK ÁTALAKULÁSA,
AVAGY
MEGSZŰNÉS JOGUTÓDLÁSSAL**

TANULMÁNY 2006.

KÉSZÍTETTE: DR. SZIKLAI PÉTER

1. Tartalomjegyzék

1.	Tartalomjegyzék	2
2.	Bevezetés	2
3.	Az átalakulás általános szabályai	3
3.1.	Az átalakulás jelentősége és fogalmi kérdései	3
3.2.	Az átalakulás korlátai	5
3.2..1	Felszámolási eljárás és végelszámolás	5
3.2..2	Vagyoni hozzájárulás meg nem fizetése	6
3.2..3	Előtársasági működés	6
3.2..4	Különjogokról való megegyezés hiánya	9
3.2..5	Egyéb, más fejezetben szabályozott tilalmak	9
3.3.	Kötelező átalakulás	10
3.4.	Az átalakulás menete	12
3.4..1	Az átalakulás folyamatábrája	13
3.4..2	Első döntés	13
3.4..3	Számviteli kérdések	15
3.4..4	Második döntés	17
3.4..5	Közzététel és a hitelezők védelme	20
3.4..6	Kötelezően és ajánlottan benyújtandó okiratok	21
3.4..7	Adó és illetékfizetési kötelezettség	22
3.4..8	Cégbejegyzés utáni feladatok	24
4.	Az átalakulás különleges szabályai	24
4.1.	Az apportra vonatkozó rendelkezések mellőzhetősége, az apport	24
4.2.	Az átalakulási közlemény többlétszabályai	25
4.3.	Egyszerűsített átalakulási folyamatok	25
4.4.	Részvénytársaságokra vonatkozó speciális szabályok	26
5.	Speciális átalakulási folyamatok	27
5.1.	Egyesülés	27
5.1..1	Az egyesülés általános szabályai	27
5.1..2	Beolvadásra vonatkozó szabályok	29
5.1..3	Összeolvadás	29
5.2.	Szétválás	30
5.2..1	A szétválás közös szabályai	30
5.2..2	Különválásra vonatkozó szabályok	31
5.2..3	Kiválásra vonatkozó szabályok	31
6.	Összegzés	31

2. Bevezetés

Dolgozatomban szeretném bemutatni a cégek jogutóddal történő megszűnésének a hatályos szabályozását, annak gyakorlatban történő érvényesülését – különös tekintettel az átalakulás kapcsán felmerülő felelősségi kérdésekre.

A Társaságok átalakulásával kapcsolatban a gyakorlat többnyire kitöltötte ugyan az írott jogi szabályozás hiányosságait, de- egy átalakulási folyamat teljes lefolytatása (leveleznylése), továbbá az annak kapcsán – akár hitelezői oldalról - felmerülő felelősségi kérdések sokszor gondot jelentenek egy társasági jogban jártas jogi képviselő számára is.

Az átalakulásnak, mint jogintézménynek az állami elismerése azért lényeges, mert – a természetes személyekre vonatkozó öröklési joghoz hasonlóan - a jogalkotó ezen intézménnyel kívánja biztosítani a gazdálkodó szervezetek közötti „általános „ – jogok és kötelezettségek együttes - jogutódlásának lehetőségét - esetenként új jogalany keletkeztetésével egyidejűleg.

Itt kívánom megjegyezni, hogy az átalakulás nemcsak a gazdasági társaságok között jöhet szóba. Egyrészt a gazdasági társaság átalakulhat közhasznú társasággá, másrészt a szövetkezet, a vállalat, az egyéni cég (quasi egyéni vállalkozó) is átalakulhat gazdasági társasággá. Ezen túlmenően megjegyzendő, hogy az egyéb cégek (szervezetek) között is léteik az átalakulás (általános jogutódlás) ,mint például erdőbirtokossági társulat, vízgazdálkodási társulat más ilyen társulattal egyesülhet vagy szétválhat, vagy társadalmi szervezetek is megtehetik ugyanezt.

Tekintettel a stúdium törzsanyagára, illetőleg a gazdasági életben betöltött jelentős szerepére, jelen dolgozatomban a gazdasági társaságok egymás között történő átalakulásának szabályait kívánom ismertetni.

3. Az átalakulás általános szabályai

3.1. Az átalakulás jelentősége és fogalmi kérdései

Az átalakulás növekvő szerepét nem csak a gazdasági viszonyokban, de a jogszabályokban elfoglalt helye alapján is megfigyelhetjük. Az átalakulás intézményét az 1988. évi Gt. megjelenésekor még nem tartalmazta. Leszámítva az Apáthy-féle Kereskedelmi törvény részvénytársaságok és szövetkezetek egyesüléséről szóló joganyagát visszamenőleg sem találunk olyan jogszabályt, amely az átalakulás folyamataival foglalkozna. Az első átfogó törvényi szabályozást a gazdálkodó szervezetek és gazdasági társaságok átalakulásáról szóló 1989. évi XIII. tv. (továbbiakban Át.) jelentette. A törvény preambulumban kifejti, hogy a gazdasági társaságok szerves fejlődése és a piac igényeihez való alkalmazkodás érdekében elengedhetetlen az átalakulási joganyag megalkotása.

Az gazdasági társaságok átalakulásának jelentőségét alátámasztja a 1997. évi Gt.-ben elfoglalt helye is, ahol azt már nem a jogszabály végén, hanem az általános részben a VII. fejezetben találjuk. Ezzel is kifejezve, hogy az átalakulás nem csak egyfajta periférikus eleme a cégjognak, hanem a társaságok alapításának nem elhanyagolható módozata.

Az 1997. évi Gt. átalakulásra vonatkozó szabályait a közösségi jog harmonizációjaért felelős 2003. évi XLIX tv. módosította¹. A módosításokra és a közösségi jog által támasztott igényekre az egyes szakaszoknál térek ki.

Az Át. az „átalakulás” szót egy szűkebb és egy tágabb értelemben is használta. Az átalakulás alatt szűkebb értelemben a szervezeti változásnak azt a speciális formáját értette, amikor egy társaság az eredeti formájából egy másik társasági formába alakul át. Ezt szemléltetni leginkább a cégjegyzékszámok nyomon követésével lehet. Itt ugyanis azok darabszámában nem áll be változás. A társaság ugyanazt a cégjegyzékszámot kapja meg, leszámítva a társasági forma megváltozásából és egy esetleges székhely-módosításból eredő különbségeket. A másik esetben a törvény az átalakulás szót gyűjtőfogalomként használta és az átalakulás fogalmi körébe vonta annak fent említett szűkebb formáját, valamint az egyesülés és szétválás fajtáit is. Ezen utóbbi eseteknél a cégjegyzékszámok darabszámában is változás áll be, tekintettel arra, hogy ebben az esetben a jogalanyok száma mindig módosul. Ennek értelmében az egyesülés cégjegyzékszám csökkenéssel, a szétválás pedig cégjegyzékszám szaporodással jár.

A korábbi szabályozással ellentétben, ahol a fenti esetkörök megállapításához, csak hosszas elemzés után jutunk el, a hatályos Gt. 59.§ (2) bekezdése taxatíve felsorolja a tágabb értelemben vett átalakulások teljes esetköreit. Eszerint átalakulásnak minősül a gazdasági társaságok egyesülése (az összeolvadás és a beolvadás) és szétválása (a különválás és az újonnan szabályozott kiválás). Átalakulásnak minősül továbbá a gazdasági társaságnak közhasznú társasággá való átalakulása is.

A tételes felsorolásnak nem csak jogdogmatikai szerepe van, hanem egy esetleges értelmezési problémánál is fontos támpontot adhat. Így például amikor ugyanezen paragrafus első bekezdése kimondja hogy: *„ha e fejezet szabályai másként nem rendelkeznek, a gazdasági társaság más gazdasági társasággá való átalakulása során a gazdasági társaság alapítására vonatkozó szabályokat kell alkalmazni”*, akkor megállapíthatjuk, hogy azok alatt az átalakulás valamennyi formái értendők és az átalakulás összes esetére alkalmazhatjuk a kiegészítő rendelkezéseket.

Az ismertetett klauzula szerepe igen jelentős, mivel az átalakulás esetén többnyire új jogalanyok keletkezéséről van szó². Bár a hatályos Gt. igyekszik teljes körűen szabályozni a társaságok átalakulására vonatkozó körülményeket, nem lehet elvárni a jogalkotótól, hogy a VII. fejezetben ismételten, minden részletekre kiterjedően előírja a társaságok alakulására vonatkozó szabályokat.

Az alapítási normáknak anyagi és eljárásjogi értelemben is maradéktalanul érvényesülniük kell, amennyiben az átalakulásról szóló fejezet nem tartalmaz erre vonatkozó speciális előírásokat.

Az átalakulás lényegi vonásai közé tartozik továbbá a jogutódlás mellett történő megszűnés ténye. Az 1988. évi Gt. még általános jogutódlásról beszél mikor kimondja, hogy az átalakulás során létrejövő gazdasági társaság az átalakult gazdasági társaság

---

¹ A közösség 2157/2001, 2137/85 rendeletei és 68/151, 77/91, 78/855, 82/891, 89/666, 2001/23, és 2001/86 irányelvei alapján.

² Egyetlen kivétel a beolvadás esete

általános jogutóda. A hatályos Gt. nem használja az általános jogutódlás fogalmát, mert ez a körülmény nem minden átalakulási formára igaz. Így szétválás esetén a szétváló társaságok nem általános jogutódjai az anyatársaságnak (jogelőd társaságnak), mivel a jogutódlási viszonyokat a szétválási szerződés megosztottan rendezi. A Gt. ugyanakkor általánosságban kimondja, hogy a létrejövő gazdasági társaság az átalakuló társaság jogutóda és megilletik azok jogai és terhelik azok kötelezettségei.

Munkavállalói érdekek szem előtt tartásából a törvény kifejezetten rendelkezik a kollektív szerződésből eredő kötelekről is, továbbá - hogy az esetleges hatósági visszasságoknak és félreértéseknek elejét vegye – kötelezi a gazdasági társaságot a folyamatban lévő hatósági engedély esetén a kibocsátó hatóság értesítésére. A kibocsátó hatóság köteles az engedély jogutódnak történő kiadására, amennyiben az újonnan létrejött társaság is megfelel a hatósági engedély kiadására vonatkozó követelményeknek. Ezeknek a rendelkezésnek a jelentősége nem vitatott, sőt – véleményem szerint - a törvény indokolatlanul leszűkíti az alkalmazási kört, amikor azt csak a folyamatban lévő engedélyezési kérelmekre terjeszti ki. Kívánatosabb lenne, már törvényi szinten generális jelleggel kimondani, hogy minden hatósági engedélyt át kell vezetetni a jogutód gazdasági társaság nevére. Ez a megoldás elejét vehetné az olyan vitás eseteknek, amikor a már kiállított engedélyre vonatkozóan a jogutód társaság nem felel meg az engedélyre való jogosultság feltételeinek (előírt cégforma, minimum elvárások, stb.)

A bírói gyakorlat is következetesen alkalmazza jogutódlás kimondását az átalakuló társaságok vonatkozásában. A Gt. 67. §. (2) bekezdésével összhangban megállapítja, a 1997/216. számú bírósági határozat, hogy a létrejövő társaság felel azokért a károkért, amelyek az átalakuló társaság szerződésszegéséből keletkeztek, mindattól függetlenül, hogy a jogutód társaság a jogelőd tevékenységét nem végzi tovább.

3.2. Az átalakulás korlátai

Az átalakulás korlátozását tartalmazó szabályokat túlnyomó részben az átalakulásról szóló fejezetben belül találjuk meg, de fellelhetőek a Gt. egyéb fejezeteiben is.

3.2.1 Felszámolási eljárás és végelszámolás

A fejezetben belül a 60. § foglalkozik az átalakulási tilalokkal. Így nem határozhat az átalakulásról az a gazdasági társasági társaság, amelyik végelszámolási vagy felszámolási eljárás alatt áll. Az utóbbi esetben, a végelszámolási eljárás lefolytatásánál a társaság legfőbb szervének egy korábbi döntéséből eredően a társaság a végleges és jogutód nélküli megszűnését határozta el. Természetesen ebben az esetben az átalakulási tilalom nem abszolút. Mivel itt a döntést maga a társaság hozta, mód van arra, hogy ezt a döntését meg is változtassa, így ha a társaság a végelszámolási eljárásáról hozott döntést a törlési kérelem benyújtása előtt megváltoztatja és a végelszámolási eljárást „hatályon kívül helyezi” akkor lehetősége van a további működésre és így az általános szabályok szerint az átalakulás elhatározására.

A bekezdés második fordulata már nem ennyire irányítható. Itt ugyanis egy tőle független kívülálló bírósági döntés értelmében a hitelezői érdekek megóvása miatt van szükség a társaság jogutód nélküli megszüntetésére és a vagyonának a felosztására. Bár elméletileg nem lehetetlen az, hogy a cég visszanyerve a likviditását ki tudja elégíteni a hitelezőit, és a

felszámolási eljárás a cég megszüntetése nélkül érjen véget, a gyakorlatban ez aligha jellemző eset. Felszámolás alatt álló cégek átalakulása azért sem engedhető meg, mert célszerű hogy a jogutódlás lehetőségét és ezáltal egy új jogalany keletkezését csak életképes, erős likviditású cégeknek adja meg a jogalkotó.

Kiemelendő, hogy a csődeljárás alá vont cégeknek a törvény megengedi az átalakulást. Ez logikusan azzal magyarázható, hogy a fizetési nehézségekbe került cégeknek lehet hogy éppen a szervezeti forma megváltoztatása jelenti a kiutat.

Vizsgálatra szorul még az a tény, hogy melyek az időbeli korlátai az átalakulási tilalmaknak az említett eljárások esetén. A felszámolási eljárás és a végelszámolás kezdőnapját a csődeljárásról, felszámolási eljárásról és a végelszámolásról szóló 1991. évi XLIX. tv. állapítja meg. A tilalom vonatkozásában ezen jogszabályhelyeket kell figyelembe venni, azzal, hogy értelemszerűen a felszámolási eljárás kezdetének nem a cégközlönyben való megjelenési határnapot kell figyelembe venni, hiszen az csak a külső hitelezőkre nézve irányadó, nem pedig a Társaság belső döntéseire.

3.2..2 Vagyoni hozzájárulás meg nem fizetése

A paragrafuson belüli további korlátozás az elődtársaságban vállalt vagyoni hozzájárulások maradéktalan megfizetése. Az 1988. évi Gt. ezt a szabályt csak korlátozott alanyi körre, a részvénytársaságok és a korlátolt felelősségű társaságok esetében mondta ki, és az átalakulási esetkör is szűkebb volt, mert csak az egyesülésre és a szétválásra vonatkozott. A hatályos előírás viszont már valamennyi társasági és átalakulási formára irányadó, hiszen minden társasági formában lehetőség van a vagyoni hozzájárulás egy részének későbbi teljesítésére. A hitelezővédelmi érdekek viszont megkívánják a tőke meglétének átláthatóságát és kijátszhatatlanságát.

Előljáróban meg kívánom jegyezni, hogy az ún. feles rendelkezés alkalmazhatósága nem itt az átalakulni kívánó gazdasági társaságnál okoz jogértelmezési problémákat, mivel itt a törvény egyértelmű kogens tilalmat állít fel, hanem az átalakulással létrejövő gazdasági társaság törzstőkéjének pénzbeli kiegészítésének esetkörében, amelyet majd a számvitelről szóló fejezetben fogok bővebben kifejteni.

Az átalakulásra vonatkozó jelen pontban említett kötelező törvényi tilalom miatt jelen dolgozatomban nincs jelentősége a halasztott apport-átadás kérdésének, de az alapítás kapcsán annál inkább. A hatályos Gt. apport rendelkezésére bocsátásának jelenlegi szabályai ugyanis eltérnek a közösségi jogi előírásoktól. A 2. számú társasági jogi irányelv 9. cikk 2. pontja alapján a nem pénzbeli hozzájárulást legkésőbb a társaság létrejöttétől számított öt éven belül kell teljes egészében a társaság rendelkezésére bocsátani. A Gt. - még a 2004. évi módosítása után is, figyelemmel arra hogy az apport-szabályok részleges liberalizálása ne érje „sokkhatásszerűen” a hazai jogalkalmazást – az apport alapítás előtti rendelkezésre bocsátása alól elég szűk kivételt enged.

3.2..3 Előtársasági működés

A korábbi szabályozás a cégeket a cégnyilvántartásba a bejegyzés napjával, de az (át)alakulás időpontjára visszamenőleges - ex tunc - hatállyal jegyezte be. Ez a szabály az átalakulások körében keletkezett cégekre és a törlési kérelmekre is irányadó volt, amelyet a

bírói gyakorlat is következetesen alkalmazott³. Ez azt jelentette, hogy az átalakulni kívánó társaság maga határozhatta meg az átalakulás fordulónapját. Ez önmagában kívánatos rendelkezés is volt, hiszen a társaság az átalakulás eredményessége esetére kiszámíthatóbban tudta ütemezni gazdasági tevékenységét. Az viszont már elfogadhatatlan és forgalom biztonságát veszélyeztető körülmény volt, hogy a cég bejegyzése az átalakulás határnapjára visszamenőleges hatállyal történt. Az átalakulás/bejegyzés ex tunc hatálya rengeteg bonyodalmat okozott. A hosszadalmas bejegyzési eljárás alatt a társaságok megkezdhették működésüket, köteleket vállalhattak és teljesíthettek, részesei lehettek a piaci életnek. Ha azonban a bejegyzési eljárás megghiúsult, nehezen reparálható és kezelhető helyzet alakult ki.

Ezt a helyzetet orvosolta a hatályos Gt. amikor az ex nunc hatályú bejegyző végzést deklarálja. A társaságok ennek értelmében a cégbejegyzés napjával jönnek létre, bár korlátozott mértékben már ezt megelőzően is működhetnek előtársaságként. Fontos eltérés azonban az alapítási szabályoktól, azon átalakulásra vonatkozó rendelkezés, miszerint: az átalakulással létrejövő gazdasági társaság előtársaságként nem működhet és a jogutód gazdasági társaság cégbejegyzéséig a gazdasági társaság a bejegyzett gazdasági társasági formájában folytatja tevékenységét.

A jogelőd társaságnak tehát meg kell hoznia mindazon döntéseit, amelyek az átalakulás levezényléséhez szükségesek, így meg kell határoznia az átalakulás fordulónapját, erre nézve el kell készítenie mérleg és leletár tervezeteit, el kell készítenie és fogadnia az új alapító okiratot, stb. Ha mindez megtörtént, akkor a teljes átalakulási dokumentációt benyújthatja a cégbíróshoz. Mindaddig viszont, amíg a jogutód társaság nincs a cégjegyzékbe bejegyezve, a társaság a működését csak az eredeti formában folytathatja tovább. Így az átalakulás megghiúsulása esetén, a megkötött jogügyletei vonatkozásában nem keletkeznek jogi bonyodalmak.

Az átalakulási fordulónap vonatkozásában kiemelnék valamit. A Gt. szerint a fordulónapot a társaságnak az első legfőbb szervi ülésén kell meghatároznia. A törvény nem rendelkezik arról, hogy ez a nap lehet-e korábbi, mint a határozathozatal napja. A törvény csupán a 64. §-ban jelöli meg azt, miszerint a fordulónap és a második legfőbb szervi ülés között nem telhet el hosszabb idő, mint 3 hónap, így véleményem szerint ez a határidő az irányadó a visszamenőleges átalakulási fordulónap meghatározása kapcsán is.

Fentiek ellenére a bírósági gyakorlat több esetben az átalakulási fordulónapot nem engedte meg korábbi időpontra meghatározni, mint a határozat kelte. A számomra érthetetlen jogalkalmazói döntés indoka esetleg a végelszámolás – mint jogalanyiságot szintén megszüntető aktus - hasonló szabályának indokolatlan kiterjesztése. Megjegyzendő viszont, hogy a végelszámolásnál a társaság jogutód nélkül szűnik meg és így valóban hitelezői érdeksérelmeket, és további bonyodalmakat jelenthet korábbi, nem a valós állapotokat tükröző nap kiválasztása. Véleményem szerint nem ez a helyzet átalakulás esetén. Erre utal az a tény is, miszerint a gazdasági év végén készült mérlegek utólagos – további 6 hónapos – felhasználását éppen maga a jogalkotó engedi meg a társaság számára. Ezzel áll teljes összhangban a BH 2002. 442. is, miszerint: „Szövetkezet átalakulása esetén

---

³ Lásd a Legfelsőbb Bíróság Cgf. VII.31448/1992 számú eseti döntését, ahol egy átalakulással létrejött korlátolt felelősségű társaság cégbejegyzését a bíróság érdemi vizsgálat nélkül elutasította, arra tekintettel, hogy az átalakulni kívánó betéti társaság még nem volt a cégjegyzékbe bejegyezve. A Legfelsőbb Bíróság az első fokú bíróság döntését hatályon kívül helyezte és új eljárást rendelt el.

önmagában az, hogy az első (előkészítő) közgyűlés a fordulónapot e közgyűlésnél korábbi időpontban határozza meg, az átalakulást nem teszi jogszabálysértővé. A fordulónaptól a második közgyűlés megtartásának időpontjáig azonban nem telhet el hosszabb idő, mint három hónap. Ez alól csak abban az esetben van kivétel, ha az előkészítő közgyűlés határozata szerint nem készül külön vagyonomlég-tervezet, hanem az átalakulás alapjául a számviteli törvény szerinti beszámoló szolgál. Ez esetben a hat hónapos határidő az irányadó!”

A törvény szerint az átalakulással létrejövő társaság tevékenységének kezdőidőpontja, nem lehet korábbi időpont, mint a cégbejegyzést követő nap. Tekintettel az ex nunc hatályra a cégbejegyzés az a nap, amelyen a céget a nyilvántartásba bejegyzik. E nap nem lehet sem korábban, sem később mint a jogelőd törlésének napja, hiszen a párhuzamos jogalanyiség, vagy ellentéte a jogalanyiságon kívüli állapot a forgalom biztonságának és a társaságok folyamatos működési igényének mondana ellent. A gyakorlat töretlen is abban a kérdésben, hogy a jogutód bejegyzése és a jogelőd törlése csak azonos időpontban rendelhető el. Az a körülmény pedig, hogy a bejegyzett társaság a bejegyzési aktussal konstitutív jogalanyiságot nyer, nyilvánvalóvá teszi, hogy ettől az időponttól kezdve megkezdheti tevékenységét és teljes jogú szereplője lehet a piaci viszonyoknak.

A bejegyzési időpontra vonatkozó rendelkezés ugyanakkor nem rendezi azt a kérdést, hogy az átalakuló társaságok vezető tisztviselői honnan tudhatják meg naprakészen, melyik időponttól kezdve kell a tevékenységüket már a jogutód gazdasági társaság nevében végezni. Az ugyanis nyilvánvaló, hogy a bírói intézkedés és a végzés tisztségviselők általi kézhezvétele között hosszú idő is eltelhet, figyelemmel arra a körülményre is, hogy a végzést az eljáró jogi képviselő részére postázzák.

Ezen köztes időtartam alatt - a bejegyzés megtörténte után, de az arról történő értesülés előtt - a ténylegesen már megszűnt jogelőd társaság még mindig saját nevében végzi a tevékenységét. Könyvel, ügyleteket köt, stb. Ezeket az értesülési időből eredő problémákat a jogelőd nélküli alapítás előtársasági intézménye a nem különálló jogalanyiséga miatt jobban tudja kezelni.

Véleményem szerint előbb említett problémák elkerülhetőek lennének, ha a jogalkotó az átalakulás konstitutivitását (a jogelőd bejegyzését és a jogutód törlését) – a végzés meghozatalától számított meghatározott – pl. 8 – nap elteltével mondaná ki.

Forgalmi biztonsági okokból erősen indokolt az a szabály, miszerint: a gazdasági társaság iratain és a megkötött jogügyletek során az átalakulás folyamatban létét kifejezetten jelezni kell.

Véleményem szerint – kiegészítve a hatósági engedély jogutódlásánál leírtakat - a tájékoztatási kötelezettséget bizonyos esetekben indokolt lenne bejelentési kötelezettséggé tenni. Az igaz hogy az iratokon való feltüntetés vonatkozik például a perbeli beadványokra is, de a gyakorlatban az jellemző, hogy az eljáró bíró, illetve a peres felek, a fedőlapot gyorsan áthajtva a beadvány tartalmi részére lapoznak. Ezáltal elképzelhető, hogy a Gt. szerint szabályszerűen eljáró átalakuló társaság, ha a beadványok tartalmi részében nem utal kifejezetten az átalakulás folyamatban léteire, akkor csak az ítélet meghozatalát követően derül ki a jogutódlás ténye. Ez pedig azzal jár – figyelembe véve a gyorsított cégeljárást, és a sokszor hosszasan elhúzódó peres eljárásokat – hogy végrehajthatatlan

ítélet születik, mivel az ítélet rendelkező részében megjelölt peres fél nevében és cégformájában, tagjaiban és vagyonában is jelentősen különbözhet a perbeli jogviszonyban és ítéletben megjelölt személyektől.

A problémának nem csak gyakorlati jelentősége van, mint például a jogelőd társaság nevére szóló ítélet alapján benyújtott azonnali beszédési megbízás pénzügyi visszautasítása, és egyéb kellemetlenségek. Az átalakulás a peres felek személyében alanyváltozást jelent, ezért a Pp. 61-62 és 65. §§-i alapján ezt a tényt a perben végzéssel meg kell állapítani, melynek elmaradása lényeges eljárási szabálysértés. Különös súllyal jelentkezik ez a probléma a szétválás eseteiben, ahol a jogelőd által vállalt kötelezettségeket – jobb esetben – a szétválási szerződés tartalmazza, bonyolultabb esetben marad a bizonyítási eljárás, vagy a pertársaság.

A helyes eljárás az lenne - figyelemmel a Pp. idézett szakaszaira - ha az átalakuló társaság kötelezve lenne, hogy kifejezett nyilatkozatban jelentse be az átalakulás folyamatban létét, illetve annak megtörténtét az eljáró bíróságnak, hatóságoknak.

3.2..4 Különjogokról való megegyezés hiánya

A hatályos Gt. szakítva a korábbi korlátozott szabályozással⁴, általános körben rendelkezik arról, hogy az átalakulás során az egyes tagoknak (részvényeseknek) biztosított külön jogokat vagy előnyöket azonos tartalommal át kell venni a létrejövő gazdasági társaság alapító okiratába, kivéve, ha az érintett tag (részvényes) erről írásban kifejezetten lemond. A visszaélésekre való lehetőségek indokolják ezt a korlátozást, ugyanis a társaság irányító tisztségviselői sokszor implicit módon befolyásolni tudják a tagokat (részvényeseket), akik általában nem szívesen foglalkoznak az átalakulások és átszerveződések bonyolult kivitelezésével, okaival. Ebben a környezetben esetleg hajlamosak figyelmen kívül hagyni az őket megillető külön jogok sorsát. Erre nézve állít föl a törvény garanciális szabályt, amikor előírja, hogy ezekről a jogokról csak kifejezetten és írásban lehet lemondani. Nem derül ki a törvény szövegéből egyértelműen, hogy mi a következménye annak, ha a társaság ezen jogokról hiányosan, vagy egyáltalán nem rendelkezik. Véleményem szerint, mégis abból a tényből, hogy a rendelkezés az abszolút korlátok között van elhelyezve, következtetni lehet arra, hogy a külön jogokról történő rendelkezés hiánya esetén a jogutód társaságot nem lehet a cégjegyzékbe bejegyezni.

3.2..5 Egyéb, más fejezetben szabályozott tilalmak

Hangsúlyozni szeretném, hogy bár a hatályos szabályozás a 60. §-ban igyekezett összeszedni az átalakulás tilalmait, de a törvény egyéb helyeken is, illetve más törvény is megfogalmaz korlátokat. Így például a 15. §. (1) bek. c) pontja kimondja, hogy az előtársaság nem határozhatja el más gazdasági társasággá, vagy közhasznú társasággá történő átalakulását. Ez a szabály csak látszólag ugyanaz, mint az előtársaság működésének tilalma. Itt ugyanis az előtársasági működés megengedett, csak az átalakulásról szóló döntés meghozatala tiltott. A korábban említett esetben, pedig az átalakulás megengedett és az előtársasági működés a tiltott.

---

⁴ Az 1988. évi Gt. ezt a szabályt csak az egyesülés esetére tartotta fenn, míg az átalakulás egyéb formáinál a külön jogok sorsáról történő rendelkezés mellőzhető volt.

Amennyiben tag kizárása iránt indított per van folyamatban és a bíróság felfüggeszti a tag tagsági jogainak gyakorlását, úgy az 50. § (5) bek. alapján a társaság nem határozhatja el átalakulását

A Gt. szerint átalakulásnak minősül a gazdasági társaságnak közhasznú társasággá történő átalakulása is. Erre vonatkozóan a Gt. és a Ptk. vonatkozó rendelkezéseit kell együttesen alkalmazni. A Gt. viszont már egyáltalán nem szól arról, hogy ez az átalakulás csak egy irányba lehetséges, mert a Ptk. megtiltja a közhasznú társaságok gazdasági társasággá történő alakulását. Ennek a tilalomnak az a jogalkotói indoka, hogy a közhasznú társaság a köz érdekeit szolgáló tevékenysége révén egy sor olyan előnyhöz jut, amelyek a gazdasági társaságok számára elérhetetlenek. Így méltánytalan lenne, ha a közhasznú társaság egy gazdasági társasággá történő egyszerű átalakulással azok tagjait kedvező helyzetbe hozná.

3.3. Kötelező átalakulás

A kötelező átalakulásra vonatkozó előírások értelmezésénél történeti előzményekre nem támaszkodhatunk, mivel az 1988. évi Gt. nem tartalmazott ezzel kapcsolatos szabályokat. A korábbi törvény mind a jegyzett tőke leszállítását, mind az átalakulás kérdését a társaság szabad elhatározására bízta. A hatályos kötelező szabályozás tanulságait lemérve, mostanra már világossá vált, hogy az imperatív szabályozásra szükség volt és van, hiszen még ennek ellenére is a társaságok több mint 1/3-a nem tett határidőben eleget a jogszabályi előírásoknak, és elenyésző számban döntöttek jogutód nélküli megszűnésről.

A kötelező átalakulást szabályozó rendelkezés elhelyezkedését vizsgálva az a benyomásunk támadhat, hogy azok valamennyi társasági formára vonatkoznak, mivel a jogalkotó az átalakulásról szóló közös szabályok között helyezte el. A paragrafus első bekezdése viszont a társasági formára kötelezően előírt jegyzett tőkéről rendelkezik. Ismeretes, hogy a Gt. csak két társasági formánál ír elő kötelező mértékű jegyzett tőkét, így a kötelező átalakulásra vonatkozó szabályokat is csak ezen formákra alkalmazhatjuk. Ennek megfelelően a törvény cégspecifikus rendelkezései között is csak az előbb említett két társasági formánál találunk a kötelező átalakulás szankcióját kilátásba helyező szabályokat.

A kötelező átalakulást a törvény a vagyonvesztés jellege szerint több helyen is szabályozza. Egyrészt az átalakulásról szóló fejezet előbb ismertetett 61. §-ában, ahol a társaság tartós vagyonvesztése esetére közvetlenül és kötelezően előírja az átalakulást. Másrészt a jegyzett tőke leszállításának kötelező eseteiben⁵, ahol a probléma megoldására opcionális jelleggel, csak választási alternatívaként sorolja fel ezt a jogalkotó.

Fontos hangsúlyozni, hogy a társaságok szabad akaratukból - a hitelezővédelmi előírásokra vonatkozó szabályok megtartásával - bármikor leszállíthatják a jegyzett tőkéjüket akár egészen a törvényi minimumra.

A kötelező átalakulás és a kötelező törzstőke leszállítás szoros összefüggésben áll a vagyonvesztés fogalmával. A vagyonvesztés azaz állapot, amikor a társaságnak alacsonyabb a saját tőkéje, mint a jegyzett tőkéje. A saját tőke⁶ a ténylegesen befizetett

⁵A kft eseteiben a 143,145,146,152 és a 166. §§. Az Rt eseteiben pedig a 187,189,243 és a 258. §§.

⁶Számvitelről szóló 2000. évi C. tv. (továbbiakban Szt.) előírásai szerint

jegyzett tőke, a tőketartalék, az eredménytartalék, a lekötött tartalék, az értékelési tartalék és a tárgy év mérleg szerinti eredmény összege. A jegyzett tőke ennek csak egy eleme azaz a cégbíróságon bejelentett és az alapító okirat által meghatározott összeg.

Visszatérve a kötelező átalakulás 61. §-ban szabályozott esetére, illetve a tőkeleszállításra előírt átalakulási megoldásokra, a szabályozások között a következő eltéréseket találjuk:

A kötelező átalakulási szabályokat eltérő feltételek meglétére írja elő a törvény és azokat különböző időtartam alatt kell a társaságoknak végrehajtaniuk. A 61. § átalakulási szankcióját csak akkor kell alkalmazni, ha az adott társaság két évig nem rendelkezik a számviteli szabályok szerint készített mérleg alapján a cég formájára előírt kötelező minimális jegyzett tőkének megfelelő összegű saját tőkével és azt a tagok, illetve a részvényesek nem egészítik ki a beszámoló elfogadásától számított 3 hónapon belül az előírt minimum összegre. A jegyzett tőke leszállítására vonatkozó szabályok csak akkor eredményezhetnek kényszerátalakulást, ha az adott társaságnak, a törvényben meghatározott okokból kifolyólag kell leszállítania az alaptőkéjét, továbbá erre azért nincs lehetősége, mert akkor a jegyzett tőkéje a törvényben meghatározott minimum összeg alá csökkenne.

Fontos különbség még, hogy a 61. § szó szerinti értelmezése esetén, a tartósan tőkehiányosan működő társaságoknak nincs más lehetőségük mint, hogy elhatározzák az átalakulásukat. Ez a kötelező előírás nyilvánvalóan jogalkotói figyelmetlenség eredménye, mivel a törvény szövegének pontos betartása nemcsak értelmetlen lenne, hanem ellenkezne a szerződési szabadság elvével is. Az alaptőke leszállítás kötelező eseteire, már a törvénytörvény – helyesen – alternatív szabályozást ad. Ennek értelmében a társaságok dönthetnek az alaptőke kiegészítéséről, a kötelező átalakulásról és a jogutód nélküli megszűnéséről is. Különbség még, hogy a 61. § szerint, elviekben a kötelező átalakulás folyamán a közös vállalati forma is választható, tekintettel arra, hogy ennél a társasági formánál sincs meghatározva a törvény által kötelezően előírt alaptőke minimum. A kft-re vonatkozó törzstőke leszállítási szabályokban - nem tudni milyen jogalkotói megfontolásokból - a törvény csak a betéti társasággá, illetve közkereseti társasággá történő átalakulást enged meg.

Annak ellenére, hogy a kötelező átalakuláshoz vezető előfeltételek a fentiek szerint különböznek, azt mindenképp szeretném hangsúlyozni, hogy annak levezénylésében már semmilyen eltérés nincs. Jelentéktelen továbbá az átalakulás további lefolytatását tekintve az is, hogy a társaságok önkéntesen, vagy a jelen fejezetben szabályozott kényszerindíttatástól vezérelve határoztak az átalakulásról. A döntés meghozatala után egységesen az átalakulási eljárás általános szabályait kell alkalmazni.

Az éves beszámolót a cégbírósághoz a Szt. alapján be kell nyújtani, így a bíróság elvileg értesülhet a mérleg tartalmáról (a saját tőke és jegyzett tőke viszonyáról), illetve arról is ha a társaság a mérleg benyújtási kötelezettségének nem tett eleget. Nincs azonban olyan törvényi előírás, amely a cégbíróságot arra kötelezné, hogy a benyújtott éves mérlegeket érdemileg megvizsgálják. A benyújtási kötelezettség a nyilvánosság igényéhez, nem pedig a törvényességi ellenőrzéshez kötődik.

A Gt. 61. §-a hatálya alá tartozó cégek vezetői, könyvvizsgálói, a felügyelő bizottság tagjai fokozottan felelnek tisztségük törvényes ellátásért. Ennek folyamán kötelességük észlelni a

legfőbb szerv által elfogadott éves mérleg hiányát, vagy a vagyonesztési állapotot. A törvényben biztosított eszközökkel meg kell kísérelniük az állapot orvoslását, illetve amennyiben ez a saját eszközeikkel nem vezet eredményre, értesíteniük kell a cégbíróságot.

Az ugyan nem kizárt, hogy a cégbíróság a számvitelről szóló éves beszámolót vizsgálja és hivatalból indítson törvényességi felügyeleti eljárást, de erre az esetek többségében bejelentés alapján kerül sor. Az eljárás valamely bíróságon kívül álló személy (felelős tisztségviselő, üzleti partner, cégiratokat tanulmányozó hitelező, stb.) jelzésére indul meg, és a bíróság a törvényességi felügyeleti hatáskörében jár el. Tekintettel arra, hogy a bejelentés közérdeket szolgál és a cégbíróságnak egyébként is lenne lehetősége az eljárás hivatalból történő megindítására, ezeknél az eljárásoknál a cégbíróság mellőzi a bejelentő jogosultságának vizsgálatát és az eljárási illeték lerovására vonatkozó rendelkezések alkalmazását.

A cégbíróság eljárási jogosultságának megállapítására való nézetek eltérőek. Egyesek szerint a mérleg érdemi vizsgálatára vonatkozó kötelező rendelkezés hiánya, egyben a törvényességi felügyeleti eljárás lefolytatásának az akadályát is képezi. Mások szerint a törvényességi eljárás ugyan lefolytatható, de annak alkalmazásánál a cégbírónak bizonyos szankcionálási sorrendet be kell tartania. Ennek értelmében először felszólít, majd bírságot szab ki, ezek eredménytelensége esetén megkísérli helyreállítani a törvényes működést, és a cég törlését csak kivételesen és ultima ratio jelleggel kezdeményezheti.

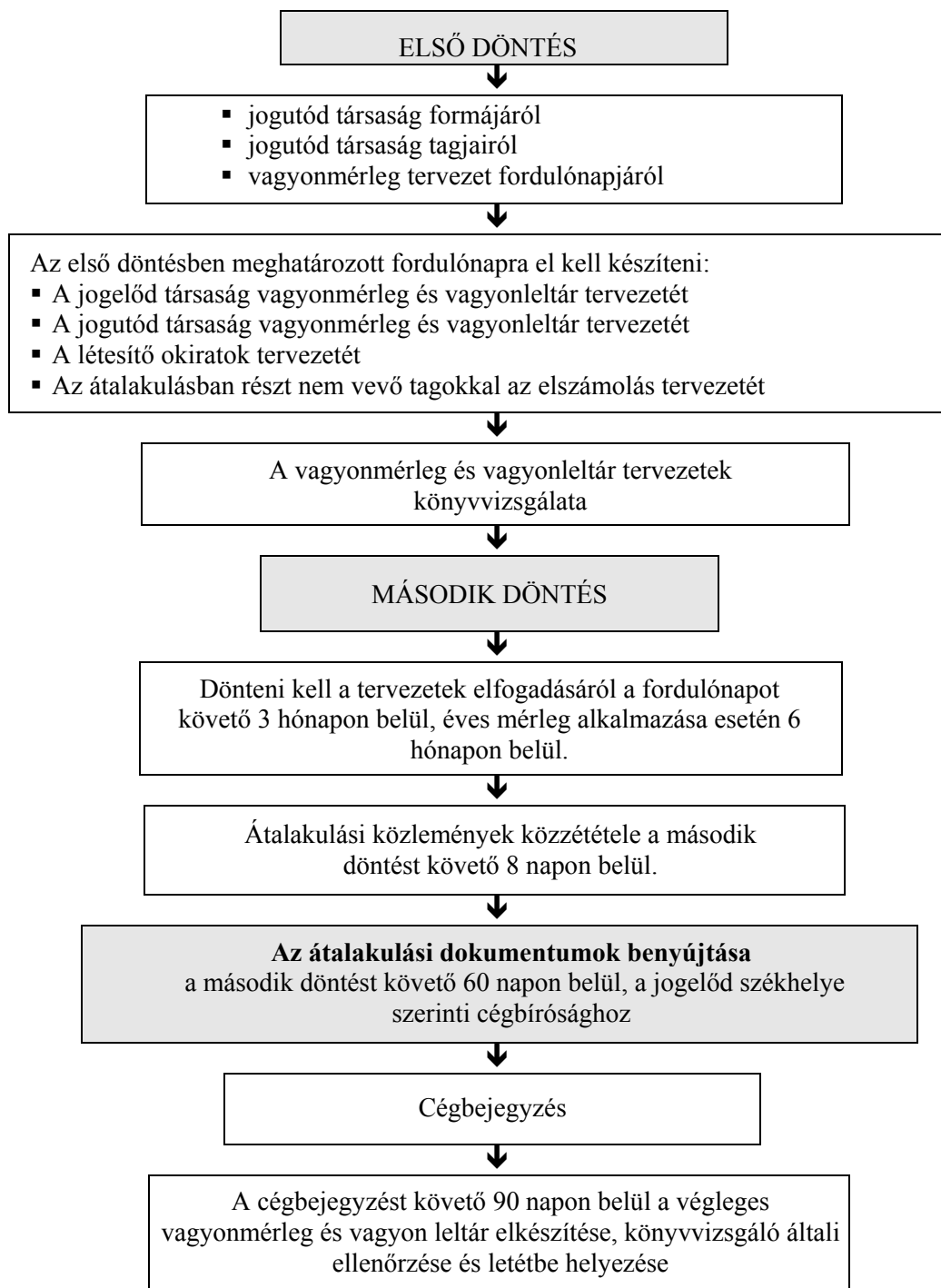
Magam részéről az vallom, hogy a cégbíróság a Ct. 50.§ (1) bekezdése b) pontja alapján járhat el azzal az indokkal, hogy a bejegyzést követően a keletkezett okokból (vagyonesztés miatt) a cégjegyzékbe bejegyzett adat (jegyzett tőke) utóbb jogellenesé vált, mivel a tőkehiányos állapotot a cég az arra megszabott módon és időtartam alatt nem korrigálta. Törvényességi felügyeleti eljárásnak van helye továbbá az 50.§ (1) bekezdése c) pontja alapján is, mert a cég szervezetére és működésére vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket, valamint a létesítő okiratban foglaltakat nem tartja be, vagyis törvénytől működik.

A szankcionálási sorrend betartását illetően, véleményem szerint a két éven át tartó folyamatos törvénytől állapot fenntartása, valamint a megelőző időszakra biztosított jogkövető magatartás elmulasztása olyan súlyos megítélés alá esik, hogy az eredménytelen felhívást követő egyetlen szankció a cég törlése iránti intézkedések megtétele kell hogy legyen.

3.4. Az átalakulás menete

Célszerű vizsgálat alá venni az átalakulás folyamatát, illetve azon belül a legfőbb szerv által meghozandó döntéseket és időpontjaikat. Az 1988. évi Gt. nem részletezte, hogy e döntési folyamatban a legfőbb szervnek hány ülése szükséges, sőt az átalakulási folyamat logikai rendje a korábbi szabályokból alig volt nyomon követhető. A hatályos Gt. 62. § (1) bekezdése már előírja, hogy a gazdasági társaság legfőbb szerve az átalakulásról két alkalommal határoz.

3.4..1 Az átalakulás folyamatábrája

3.4..2 Első döntés

A törvény előírja, hogy a legfőbb szervek ülésén milyen döntéseket kell meghozni. Ennek értelmében meg kell állapítani, hogy a tagok egyetértenek-e az átalakulás szándékával, ha igen, akkor a tagok közül kik kívánnak tagjai lenni az újonnan létrejövő társaságnak és az milyen formában jöjjön létre. A törvény említi a felügyelő bizottság előterjesztési jogosultságát. Ez természetesen csak azoknál a társasági formáknál lehetséges, amelyeknél

ilyen működik. Nem rendelkezik viszont a törvény arról, hogy a felügyelő bizottság passzivitása, milyen következményekkel járhat.

Mellőzi a fejezet a legfőbb szerv eljárására és határozathozatalára vonatkozó rendelkezéseket, mivel az egyes társasági formákra vonatkozó szabályok pontosan rögzítik a legfőbb szerv üléseinek menetét és azt, hogy az átalakulásról szóló döntés milyen szavazati aránnyal fogadható el⁷.

Végül – ha a társaság tagjai az átalakulás szándékával egyetértenek – meg kell határozniuk azt a naptári napot, amelyre nézve a gazdasági érdekeik és a mérlegtervezetek az átalakulást a legkedvezőbb feltételek mellett teszik lehetővé. Amennyiben a fent említett határozatok elfogadásra kerültek, akkor a levezető elnök az ülést lezárhatja. Az átalakulási döntések első körében meghozandó, fent említett határozatai az ügyvezetésre a második ülés összehívásáig számos feladatot rónak.

Így a két ülés között kell gondoskodniuk az alábbi dokumentumok elkészüléséről:

- az átalakuló társaság vagyonszármazéka és vagyonszármazéka tervezetéről a meghatározott fordulónapra vonatkozóan,
- a létrejövő társaság vagyonszármazéka és vagyonszármazéka tervezetéről a meghatározott fordulónapra vonatkozóan,
- a létrejövő gazdasági társaságban részt venni nem kívánó tagokkal történő elszámolásra vonatkozó javaslatok tervezetéről
- valamint a létrejövő gazdasági társaság létesítő okiratáról.

A felsorolt dokumentációk közül jelen fejezetben csak a jogutód társaság alapító okiratával foglalkozom, mivel a többi dokumentum a számviteli kérdések körébe tartozik, így az a következő fejezetben tárgyalandó.

A létesítő okirat elkészítésére, valamint annak tartalmára – a kiegészítő szabály alkalmazhatósága révén - az alapításra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. Így az alapító okirat tartalmi szabályait a közös és a cégspecifikus előírások tartalmazzák.

Az átalakulás létesítő okirata két kérdéskörben eltérhet az általánostól. Az egyik a külön jogok átvételi kötelezettsége, melynek körében a cégbíróság köteles vizsgálni és a bejegyzést megtagadni, ha a jogelőd társaságban a tagoknak (részvényeseknek) olyan többlet jogosultságuk volt, amelyet a jogutód társaság alapító okirata nem vett át, illetve a tagok kifejezett írásbeli nyilatkozattal azokról nem mondtak le. A másik eltérés a cégspecifikus szabályokban előírt apport-készpénz arány nem kógens volta. A felmentésnek az indoka az, hogy a működését már korábban megkezdett jogelőd társaságnak, egy komolyabb eszközkészlet tulajdonlása esetén, ne kelljen meghatározott mennyiségű készpénzt az átalakulás miatt felszabadítania.

---

⁷ A bírói gyakorlat vonatkozásában lásd a 1996.377 számú döntést, amely az említett Gt. paragrafusokra tekintettel kimondja, hogy közkereseti és betéti társaság esetében az átalakulásról valamennyi tag részvételével hozott, minden tag aláírását tartalmazó jegyzőkönyvben (okiratban) rögzített, egyhangú határozattal hozható joghatályos döntés.

3.4..3 Számviteli kérdések

Az átalakulási folyamat legalább annyira pénzügyi kérdés, mint jogi. Az átalakulás során számos pénzügyi kimutatást kell elkészíteni. A számviteli feladatokat a Gt. csak mintegy utaló jelleggel és több helyen nem a teljesség igényével szabályozza. A mérleg elkészítésére, annak módszereire és felbontására vonatkozó előírások többnyire a számviteli törvényben találhatóak. Ezért a számviteli törvény legalább vázlatos ismerete feltétlenül szükséges a gazdasági társaságok átalakulásának lefolytatásához, mind a cégvezetők, mind az eljárásban részt vevő jogászok számára. Dolgozatomban ezekre a pénzügyi szabályokra nem kívánok kitérni, mivel annak ismertetése egy másik jogág feladata. Jelen fejezetben csak a Gt.-ben található ellentmondásos, vagy ellentmondásosnak tűnő előírásokra összpontosítok

Lényeges kérdés a könyvvizsgáló szerepe az átalakulási eljárásban. Az átalakulás során az alábbi dokumentumokkal kapcsolatban van a Gt. által előírt könyvvizsgálói közreműködési kötelezettség:

- átalakuló társaság vagyommérleg és vagyon-leltár tervezete
- átalakulással létrejövő vagyommérleg és vagyon-leltár tervezete
- átalakuló társaság végleges vagyommérlege és vagyonleltára
- átalakulással létrejövő társaság végleges vagyommérlege és vagyonleltára
- jelentés az egyesülési szerződés tervezetéről
- nyilatkozat az egyesülő részvénytársaságokra vonatkozó részvény cserearány megállapításáról

A fenti felsorolásból kitűnik, hogy az első két elem tervezet, és az azt követő két elem pedig végleges dokumentáció. Első olvasatra talán fölöslegesnek tűnik tervbéli és végleges pénzügyi kimutatásokat is készíteni. Ezen dokumentumok szerepében viszont jelentős eltérés van. Tekintettel arra, hogy az átalakulás ex-nunc hatályú, így a mérlegtervezetek nem a majdani és végleges vagyoni viszonyokat tükrözik, hanem azok csak tájékoztatják a tulajdonosokat, hitelezőket és a cégbíróságot arról, az átalakulással létrejövő - illetőleg a továbbélő - társaság tud-e majd felelni az előírt törvényi követelményeknek. A végleges leltárak és mérlegek funkciója ettől eltérően az, hogy bemutassa, hogy az átalakulás véglegessé válásának idejére hogyan alakult a vagyon, nyitó leltárként és mérlegként szolgáljon a jogutódnál, biztosítsa a számviteli zárást és a kapcsolódó adókötelezettségek alapdokumentumait.

Visszatérve a könyvvizsgálói funkciókhoz, a dokumentumok eltérő funkciója ellenére könyvvizsgálati szempontból jelentős különbség nincsen. A független könyvvizsgálónak ellenőriznie kell, hogy azokat a számviteli törvényben meghatározott tartalommal és formában, valamint a meghatározott fordulónapra vonatkozóan készítették-e el. Vizsgálja, hogy a feltüntetett eszközök a valóságban is fellelhető mennyiségben és értéken szerepelnek-e, stb. Számunkra nem a könyvvizsgálói feladatoknak van jelentősége, hanem az ellenőrzést végző független könyvvizsgáló személyének.

A Gt. 63. § (4) bekezdése alapján ugyanis, a vagyommérleg tervezeteket és vagyonleltár tervezeteket mindig kötelező ellenőriztetni könyvvizsgálóval. A független könyvvizsgáló "alkalmazása" valamennyi társasági forma átalakulásánál kötelező, függetlenül attól, hogy egyébként a törvény az adott formára előírja-e kötelezően a könyvvizsgáló választását. A 63. § (4) bekezdése azonban a vagyommérleg tervezetek és vagyonleltár tervezetknél kifejezetten csak az "ellenőriztetést" írja elő kötelezően.

A Gt. ugyanakkor megfogalmaz egy tilalmi és egy összeférhetlenségi szabályt. Ezek szerint az ellenőrzésre a gazdasági társaság könyvvizsgálója nem jogosult és a létrejövő gazdasági társaság könyvvizsgálójává, a gazdasági társaság cégbejegyzésétől számított 3 éven belül nem jelölhető ki az a könyvvizsgáló, aki az átalakulási vagyommérleg-tervezeteket ellenőrizte.

Ezen rendelkezések alapján egyetértés van abban, hogy a vagyommérleg és vagyonleltár tervezetek elkészítését és ellenőrzését nem ugyanaz a könyvvizsgáló láthatja el. Abban viszont megoszlanak az álláspontok, hogy az átalakulási dokumentációt el készítheti-e a társaság könyvvizsgálója, vagy erre a feladatra is kívülálló független könyvvizsgálót kell választani.

A Gt. kommentár szerint a gazdasági társaságok könyvvizsgálója nem jogosult ezen anyagok elkészítésére, erre a feladatra független könyvvizsgálót kell választani. Mások azt állítják, hogy a tervezetek elkészítésére jogosult lehet az átalakuló szervezet könyvvizsgálója és azok ellenőrzésénél kell majd a független könyvvizsgálót alkalmazni. Ezért a tervezeteket elkészítő könyvvizsgálóra az összeférhetlenségi követelmények sem vonatkoznak, azokat csak arra könyvvizsgálóra kell alkalmazni, aki "ellenőrzi" ezeket a tervezeteket.

Saját részről azt vallom, hogy nem az elkészítésnek van jelentősége, hiszen a beszámolókat lehet hogy a könyvvizsgálattól független társaság vagy más képesített személy állítja össze. A lényeges az, hogy mint minden a társaságra vonatkozó beszámolót a Társaság könyvvizsgálójának –ha ilyen működik – záradékolnia kell, és ezt követően lehet a legfőbb szervi ülés előtt megszavazni. Ezen túlmenően, ha a beszámoló éppen átalakulási mérleg-dokumentáció, akkor azt egy független – tehát a társaság cégnyilvántartásába nem bejegyzett - könyvvizsgálónak is hitelesítenie kell. Hangsúlyozom tehát, hogy a független könyvvizsgáló nem helyettesítő, hanem többlet-kötelezettség átalakulás esetén., így a 3 éves összeférhetlenségi szabály is kizárólag a függetlenként eljáró könyvvizsgálóra vonatkozik.

Ezzel áll összhangban a Gt. 63.§ (1) bekezdése is, miszerint az átalakuló gazdasági társaság vagyommérleg- tervezetként a számviteli törvény szerinti beszámoló mérlege is elfogadható – amennyiben azt független könyvvizsgáló hitelesíti.

A közösségi irányelvek⁸ szerint is az egyesülési, illetve a szétválási tervet ellenőrző és az átalakulással kapcsolatban írásbeli beszámolót készítő szakértőnek a társaságoktól független személynek kell lennie, akinek joga van arra, hogy a társaságoktól minden szükséges tájékoztatást és iratot megkapjon és minden szükséges ellenőrző vizsgálatot elvégezzen.

Az irányelvek előírják azt is⁹, miszerint a tagállamok jogszabályainak szabályozniuk kell az átalakulásban közreműködő szakértőknek a részvényesekkel szemben fennálló felelősségét, ha szakértői feladatuk végrehajtása során vétkes magatartást tanúsítanak.

⁸ 3. sz. irányelv 10. cikk (3) bek.; 6. sz. irányelv 8. cikk (2) bek

⁹ 3. sz. irányelv 21. cikk, 6. sz. irányelv 18. cikk

Fentiekre tekintettel iktatta be a 2003. évi módosítás a törvénybe, hogy az átalakulás folyamatában résztvevő könyvvizsgáló felelősségére, titoktartási kötelezettségére, illetve irat-betekintési jogára a társaságnál működő könyvvizsgálóra vonatkozó szabályok irányadóak. Bár az említett irányelvek ezt a követelményt csak egyesülés és szétválás esetére és csak részvénytársaságokra vonatkozóan írják elő, a törvény az átalakulásról szóló fejezet általános szabályai között rendelkezik az említett szabályok alkalmazhatóságáról, tekintettel arra a fontos körülményre, hogy a hatályos magyar jog minden cégforma esetén előírja, hogy az átalakulás során független könyvvizsgáló járjon el.

További vitás rendelkezés még a Gt. átalakulásra vonatkozó számviteli szabályai között, hogy mennyiben alkalmazható az ún. feles szabály az átalakulással létrejövő gazdasági társaság esetében.

Egyes vélemények szerint az alaptőkét teljes egészében be kell fizetni az átalakulással létrejövő társaságok eseteiben, és a Gt. által biztosított 1 éves haladékra nincs semmilyen lehetőség. Más nézetek aszerint differenciálnak, hogy a törvényben előírt minimum összeg erejéig, vagy azon felül kívánják a feles befizetést a társaság tagjai alkalmazni. Így abban az esetben, ha csak tökeerősebb vagy kedvezőbb tőkeszerkezetű céget kívánnak a tagok létrehozni és a törvényben meghatározott alaptőke minimum a rendelkezésre áll, akkor megengedett a feles szabály alkalmazása, ellenkező esetben pedig kizárt.

Én a magam részéről azt az álláspontot képviselem, hogy a feles szabály alkalmazására mindegyik esetben lehetőség van. A Gt. ugyanis abban az esetben, ha az átalakulás valamely kérdésére speciális szabály nem található, az alapításra vonatkozó szabályokat rendeli alkalmazni. Tekintettel arra, hogy nincs az átalakulásról szóló szabályok között olyan, amely megtiltaná vagy egyáltalán szabályozná az átalakulással alapított társaságok vagyoni hozzájárulásának vonatkozásában a rendelkezésre bocsátás módját és idejét, úgy arra az alapításkori szabályokat kell alkalmazni. Ennek értelmében pedig a feles szabály alkalmazása megengedett.

3.4..4 Második döntés

Amint az előző fejezetben olvashattuk, az első legfőbb szervi ülést követően az átalakulást elhatározó társaság ügyvezetésének számos pénzügyi és jogi dokumentum elkészítéséről kell gondoskodni. Ezen dokumentumoknak a jelentősége és a költségvonzata nem elhanyagolható tényező. Ezért az esetleges visszaélések és félreértések elkerülése végett a Gt. úgy rendelkezik, hogy azok jóváhagyásáról az elkészítést követően a társaság legfőbb szerve a második ülés alkalmával határoz.

Az első és második legfőbb szervi üléseken nem mindig csak a jogelőd társaság tagjai vesznek részt. Abban az esetben ugyanis, ha a jogutód társaság leendő tagjai között vannak olyanok is akik nem tagjai a jogelőd társaságnak, akkor ezen személyeket célszerű az ülésre meghívni. A törvény csak a létrejövő társaság alapító okiratának elfogadására írja elő, hogy arra a jogutód társaság tagjai jogosultak, de – véleményem szerint - a későbbi bonyodalmak elkerülése érdekében az új tagokat célszerű a „nyitó mérleg”- tervzet elfogadása tekintetében is meghívni.

Az átalakulási vagyonszámvetés tervezet elfogadásával kapcsolatban lényegében három időpont merülhet fel:

- fordulónap, amelyre nézve az adatok vonatkoznak
- az elkészítés időpontja, amely értelemszerűen egy későbbi időpont
- és az elfogadás, amikor a társaság az elkészített tervezetekről dönt.

Ezekkel a határidőkkel kapcsolatban mondja ki a Gt., hogy a vagyonszámvetés-tervezetek fordulónapjától azoknak az elfogadásáig nem telhet el hosszabb idő, mint 3 hónap. Ennek a rendelkezésnek a jogalkotói indoka az, hogy az elfogadás időpontjában a valós helyzetet tükröző adatok kerüljenek a tagok elé, és azon adatok ismeretében lehessen megalapozott döntést hozni az átalakulás kérdéséről. A mérlegtervezetek elkészítési időpontjának nincs jogi értelemben vett jelentősége. Az mindenképp a fordulónap és az elfogadásról szóló határozat meghozatalának időpontja közé fog esni. Annak megítélése, hogy ezen időtartamon belül a mérleg-tervezetek írott formában mikor jelennek meg, szakmai értékelést igénylő feladat.

A Gt. megengedi, hogy az átalakuló gazdasági társaság vagyonszámvetés-tervezetként a számviteli törvény szerinti beszámoló mérlegét használja fel a társaság, ha az nem 6 hónapnál régebbi.

Ennek a rendelkezésnek jelentős költségmegtakarító vonzata van. Az ún. éves mérleget¹⁰ jogi és gyakorlati szempontból ugyanúgy kell elkészíteni, mint egy átalakuláshoz szükséges közbenső mérleget. Indokolatlan lenne annak megtiltása, hogy ezt a dokumentumot ne lehessen felhasználni egy átalakulásról szóló döntés esetén. A kisebb anyagi erővel rendelkező gazdasági társaságok előszeretettel ki is használják ezt a lehetőséget, hiszen ebben az esetben nem kell külön díjat fizetni a mérleg-tervezet elkészítéséért.

Az éves beszámoló mérlegadatainak elfogadásával kapcsolatban, arra a jogszabályi rendelkezésre szeretnék kitérni, miszerint az éves mérleg felhasználása esetében az elfogadásig a fordulónaptól számítottan nem 3 hónap, hanem 6 hónap is eltelhet. Ez a megengedő rendelkezés azzal indokolható, hogy az éves mérleg esetében a fordulónap az üzleti év vége, amely csekély kivételtől eltekintve december 31. A gazdasági társaságok az éves beszámolójukat a számviteli törvény szerint, a fordulónaptól számított 150 napon belül¹¹ kötelesek elfogadni és a cégbíróságnál letétbe helyezni. Ennek értelmében a december 31-i fordulónapra vonatkozó beszámolót egyéb okokból is el kell készíteni legkésőbb május 31-ig. A Gt. említett rendelkezése megadja azt a lehetőséget, hogy az átalakulni szándékozó társaságoknak ne kelljen erőltetett ütemben elkészítenniük az éves beszámolójukat, hanem a számviteli törvény szerinti időpontokat kihasználva is lehetőségük legyen annak átalakulási célú felhasználására.

Fontosnak tartom továbbá kiemelni, hogy az éves mérleg felhasználására vonatkozó rendelkezés csak a határidő tekintetében érinti az átalakulással kapcsolatos egyéb számviteli dokumentációk elkészítésének kötelezettségét. A nyitómérleg-tervezet, valamint a kilépő tagokkal történő elszámolást ebben az esetben is el kell készíteni, csak az elfogadásuk vonatkozásában van mód a hosszabb határidő alkalmazására.

¹⁰ Az éves mérleg és éves beszámoló fogalmakat jelen dolgozatomban szinonim fogalomként használom, tekintettel arra, hogy a kérdéskörben azok elhatárolásának nincs jelentősége.

¹¹ Eltekintve a Szt. azon szabályától, amely némelyik mérlegfajtára ennél hosszabb határidőt szab.

A második legfőbb szervi ülésen pontosan meg kell határozni a jegyzett tőkéből a leendő társaság tagjait megillető vagyonyhányadot. Meg kell továbbá határozni a kilépő tagokat megillető vagyont és annak kiadási módját. A jogutód társaságban részt venni kívánó tagok vagyoni hozzájárulásának meghatározását aligha kell hosszasan indokolnom, hiszen egy nem átalakulással létrejövő gazdasági társaság alapító okirata is szigorúan megköveteli a vagyoni hozzájárulások pontos és nevesített számbavételét.

A kilépő tagokkal történő elszámolással kapcsolatban viszont a következőket szeretném kiemelni. A kilépő taggal való elszámolásnak számviteli és jogvédelmi funkciója is van. Számviteli oldalról nem kívánom részletesen elemezni a vagyonkiadás kivitelezési módozatait, Annyit fontosnak tartok megemlíteni, hogy a kiadandó vagyon összege jelentősen befolyásolja a létrejövő gazdasági társaság jegyzett tőkéjét, olyannyira, hogy esetleg meg is hiúsíthatja azt. Jogvédelmi szempontból pedig fontos garanciális szabály fűződik ahhoz, hogy a kilépő tagokkal az elszámolás összecszerúségében, annak kiadási módjában és idejében megállapodjanak. Az összecszerúség kérdésében az elszámolásnak a zárómérleg-tervezet szerinti saját tőke és a jegyzett tőke, illetve a saját tőke és a mérleg szerinti főösszeg figyelembe vételével kell megtörténnie. Ennek értelmében a társaságtól megváló tagoknak a vagyona nem az üzletrészükhöz kell hogy igazodjon, hanem a társaság tényleges összvagyonához.

A vagyonkiadás időpontja tekintetében a Gt. előír egy diszpozitív rendelkezést, miszerint a jogutód társaságban tagként részt venni nem kívánó személynek járó vagyonyhányadot az átalakulással létrejövő gazdasági társaság cégbejegyzését követő 30 napon belül kell kiadni. Ez a rendelkezés elejét veszi számos olyan vitának, amely a kiadási időpont körül alakulhatna ki, amennyiben a vagyonkiadás időpontjáról a tagok nem rendelkezének.

Fontos továbbá megemlíteni, hogy a rendelkezés egyoldalúan kogens, azaz a vagyonkiadás időpontját a tagok megállapodással meghosszabbíthatják, de annak cégbejegyzés előtti kiadását nem rendelhetik el. Ez a rendelkezés szintén helyeselhető, hiszen megakadályozza annak a vitás helyzetnek a kialakulását, amikor a jogutód társaságot a cégjegyzékbe nem jegyzik be, és a kilépni szándékoló tagoknak vissza kell fizetniük a kivett vagyont. Meg kívánom ugyanakkor jegyezni, hogy az átalakulással létrejövő társaságba újonnan belépő tagok vagyoni hozzájárulásának vonatkozásában a bejegyzés meghiúsulásának esetére nincs törvényi szabályozás, így a be nem jegyzett jogutód társaság vagyonának visszatérítése az újonnan belépő tagok részére vitaforrás lehet.

A kilépő tagokkal történő elszámolás veti fel a meghiúsulás kérdését, azaz ha az elszámolás után a jogutód társaság nem éri el a kötelező jegyzett tőkét. Ezt a jogutód társaság tagjai kiegészíthetik, így az átalakulás megengedhető. A pótlólagos befizetések ugyanakkor ismételten felvetik a feles szabály alkalmazásának kérdését. Véleményem szerint ennek kapcsán – a számviteli kérdésekről szóló fejezetben kifejtett indokaim alapján - szintén alkalmazható a részletekben történő pótlólagos befizetés.

Ki szeretném továbbá emelni, hogy a törvényszöveg nem a jegyzett tőke Gt.-ben meghatározott mértékéről beszél, ellentétben a kötelező tőkeleszállításból eredő átalakulás eseteivel, hanem általánosságban csak törvény általi mértékről. Ennek értelmében pedig a magasabb tőkekövetelményt előíró törvények ugyanúgy eredményezhetnek meghiúsulást, mint a Gt. minimum jegyzett tőkére vonatkozó előírásai.

3.4..5 Közzététel és a hitelezők védelme

Fontos hitelezői és közérdekeket véd a Gt. 65. §-ában szabályozott közzétételi követelmény. Ennek értelmében a közzététel egyrészt nyilvánosságra hozza az átalakulás tényét az olyan érdekeltek részére akik részére a Gt. nem írja elő a közvetlen értesítési kötelezettséget, másrészt információval szolgál az átalakuló társaság hitelezői számára is. A törvény taxatíván meghatározza a megjelentetni kívánt adatokat, valamint előírja azt, hogy azok közzétételét legkésőbb a második legfőbb szervi döntést követően 8 napon belül kell a cégközlöny két egymást követő lapszámában kérni. A tartalmi meghatározás azért szükséges, mert így elejét lehet venni a közzétételi kötelezettség különféle értelmezésének. A közlemény tartalmát nem kívánom felsorolni, de annyit kiemelnék, hogy a létrejövő gazdasági társaság tevékenységéről szóló e) pont esetén a gyakorlat eltekint a tevékenységi kör részletes felsorolásától, és megelégszik a főtevékenység megjelölésével is.

A 8 napos határidő, valamint az egymást követő lapszámokban való megjelentetés jelentősen lerövidíti az átalakulás bejegyzési folyamatát. A 8 napos határidő a második körben meghozandó határozatok elfogadásától számít. Ezen időtartam alatt kell a cégvezetőnek - illetve a gyakorlat szerint inkább a jogi képviselőnek – kezdeményezni a közzétételi kérelem eljuttatását az Igazságügyi Minisztériumhoz. Az átalakulási dokumentációt a második döntés meghozatalától számított 60 napon belül kell benyújtani a cégbírósághoz, ezen időtartam alatt, figyelemmel a rövid határidőkre, kivitelezhető az a megoldás, hogy az átalakulási kérelem benyújtásával egyidejűleg a cégek vezetői csatolni tudják nemcsak a két megjelent lappéldányt, de a hitelezői bejelentésekre vonatkozó nyilatkozatot is.

A törvény 66.§ szakasza rendezi a hitelezők biztosíték –követelési lehetőségét. A szabályozás erősen korlátozó. Egyrészt csak azok a hitelezők fordulhatnak a társaság felé ilyen igénnyel, akiknek a követelése az első megjelenést követően keletkezett, illetőleg azt a második közzétételt követő 30 napon belül bejelentették, másrészt az igény függhet a jogutód társaság jegyzett tőkéjének mértékétől és az átalakulás kötelező jellegétől.

Amennyiben ugyanis a létrejövő gazdasági társaság jegyzett tőkéje meghaladja az átalakuló gazdasági társaság átalakulás pillanatában fennállott jegyzett tőkéjét, akkor a hitelezőknek biztosítékadási kötelezettséggel nem tartozik.

Ugyanez a helyzet abban az esetben, amikor az átalakulás (vagy törzstőke leszállítás) során tényleges vagyonsökkenés nem történik, mert az nem jár a tagok (részvényesek) részére történő kifizetésekkel.

Nem rendelkezik kifejezetten a törvény arról, hogy az említett esetekben a hitelezőknek szóló felhívás mellőzhető-e. Ezzel kapcsolatban osztom azt, az általánosan elfogadott álláspontot, miszerint, ha a hitelezőknek az átalakulás vagyoni viszonyaira tekintettel, egyébként sem lenne biztosíték-követelési igényük, úgy a felhívás megjelentetése is értelmetlen követelmény.

A biztosíték-nyújtás rendjét nem szabályozza a Gt. Ennek a kérdésnek a részletes szabályozása nem is a Gt., vagy a Ct. feladata. A cégbíróság ugyanis megelégszik az

ügyvezető azon nyilatkozatával, miszerint büntetőjogi felelőssége tudatában kijelenti, hogy hitelezői igényt nem jelentettek be, vagy azokra nézve biztosítékot adtak.

Fontos kérdés ugyanakkor, hogy a társaság hitelezői megakadályozhatják-e az átalakulást. Erre nézve nincs egyértelmű támpont a Gt.-ben. Véleményem szerint a hitelezők felhívására vonatkozó rendelkezések, a törzstőke leszállítására vonatkozó szabályok analógiájára alkalmazandóak. A jogintézmény mindkét esetben hitelezők kielégítésére szolgáló vagyon elvonását kívánja megakadályozni. A közzététel rendeltetése, hogy felhívja a hitelezők figyelmét jegyzett tőke csökkenésére, a biztosíték-igénylés lehetőségére, illetőleg a jogvesztő határidőre. Ennek az analógiának az eljárásjogi szankciókra is ki kell terjednie, így – véleményem szerint - az előbb említett ügyvezetői nyilatkozat hiánya esetén az átalakulás bejegyzését meg kell tagadnia a cégbírósnak.

3.4.6 Kötelezően és ajánlottan benyújtandó okiratok

Az 1988. évi Gt. szerint az átalakuló gazdasági társaságnak átalakulási tervet¹² és mérleg-tervezeteket kellett készítenie. Az átalakulási terv tartalmazta az átalakulással elérni kívánt gazdasági cél megjelölését, az új tagok szándéknyilatkozatát, az új társaság társasági szerződésének tervezetét. A gyakorlatban viszont bebizonyosodott, hogy az átalakulással elérni kívánt gazdasági cél megjelölése valójában teljesen formális. Tulajdonképpen érdektelen is, hogy mi az átalakuló gazdasági társaság célja az átalakulással, ha egyébként azt a jogszabályoknak megfelelően hajtja végre. Az új tagok szándéknyilatkozatának külön szerepeltetése is felesleges, hiszen a társasági szerződés tervezete egyben a jogutód gazdasági társaságba belépő esetleges új tagok szándéknyilatkozatát is értelemszerűen tartalmazza. Miután az átalakulási terv elemei közül a kifejtettek alapján jó néhány felesleges, a hatályos Gt. nem használja az átalakulási terv fogalmát, hanem az ennek a részeit képező és elkészítendő iratokat nevezi meg, illetve pontosítja.

Az átalakulási folyamatot, az átalakulás fajtájától függően a legtöbb¹³ esetben szét lehet bontani egy cégalapítási kérelemre és egy törlési vagy módosító kérelemre. Ennek megfelelően az átalakulási dokumentáció három témakörhöz csoportosítható, úgymint:

- jogutód alapításának bejegyzéséhez szükséges dokumentáció
- a jogelőd törléséhez, vagy módosításához szükséges dokumentáció
- és a speciálisan az átalakulás tényéhez kapcsolódó okiratok.

Az első esetben a cégbejegyzési kérelem benyújtásához mellékelni kell minden olyan dokumentumot, amelynek a benyújtását az alapítási szabályok előírják. Így egy átalakulással létrejövő Kft. esetén is szükséges a cégbejegyzési kérelemhez csatolni a társasági szerződést, az elfogadó nyilatkozatot, az aláírási címpéldányt, a tagjegyzéket, a jogi képviselő meghatalmazását és ugyanúgy szükséges csatolni az esetleges pénzbeli kiegészítő hozzájárulást tanúsító banki igazolást, valamint az apport rendelkezésére bocsátásáról szóló ügyvezetői nyilatkozatot, annak ellenére, hogy azoknak az arányára vonatkozó rendelkezések mellőzhetőek.

---

¹² Az átalakulási terv helyett egyesülési, vagy szétválási szerződést is készíthetett, a kötelező tartalmi elemekkel.

¹³ A megállapítás alól kivételként a beolvadást lehet megjelölni, tekintettel arra, hogy ebben az esetben új jogsálya nem keletkezik.

A második esetben a jogelőd továbbélésétől függően kerülhet sor törlési vagy módosító eljárás kérvényezésére. Ezekben az esetekben is a kötelezően benyújtandó okiratok az általános rendelkezések szerint alakulnak.

Vannak továbbá az átalakulásra való tekintettel benyújtandó speciális okiratok. Ilyenek az átalakulási vagyonszámoló és vagyonszámoló tervezetek, a hirdetményeket tartalmazó lappéldányok, az ügyvezetői nyilatkozat a hitelezői igényekről, az előkészítő ülések jegyzőkönyvei. Ajánlott továbbá csatolni a Gt. 64. § (2) bekezdésében foglalt tájékoztatási kötelezettség értelmében, a gazdasági társaságnál működő munkavállalói érdek-képviselői szervezetnek küldött értesítés írásos példányának másolatát, illetve azt a nyilatkozatot, miszerint a tájékoztatás azért maradt el, mert ilyen szerv az átalakuló társaságnál nem működik.

Vannak még olyan dokumentumok is, amelyeknek a benyújtása nem kötelező és a gyakorlat az esetek többségében nem is követeli meg, de amelyek vonatkozásában elképzelhető, hogy a cégbíró elrendeli azok benyújtását. Ilyen lehet például a törlési kérelemhez csatolandó, a köztartozás hiányát tanúsító okirat, vagy a (változás)bejegyzési kérelemhez csatolandó székhelyigazolás, illetve külföldi név hitelességét igazoló okirat. Tekintettel arra, hogy ezek a bizonytalanságok nem kifejezetten az átalakulást érintik, hanem valamennyi eljárási kérelem kapcsán felvetődhetnek, a kérdésre nem kívánok sem kitérni, sem abban állást foglalni.

Kiemelendő viszont, hogy a Ct. az átalakulási dokumentáció benyújtására speciális határidőt, valamint az átalakulás fajtájától függő speciális illetékességi okot határoz meg.

Általánosságban kimondható, hogy az átalakulási dokumentáció benyújtását a létesítő okirat aláírásától számított 60 napon belül kell bejelenteni. A létesítő okiratként meghatározott dokumentum az átalakulás fajtájától függően lehet alapító okirat, egyesületi vagy szétválási szerződés. A Ct. ugyan kifejezetten nem írja elő, de az átalakulással tovább élő jogelőd társaságok módosítási kérelmeire szintén alkalmazható a meghosszabbított 60 napos határidő. Az általánosnál hosszabb határidő biztosítása indokolt, hiszen a második döntési kört követően az ügyvezetésnek gondoskodni kell a közzététel kétszeri megjelenéséről, valamint a hitelezői igények biztosításáról.

A speciális illetékességi okokat megvizsgálva megállapíthatjuk, hogy az átalakulás szűkebb értelemben történő végrehajtása, valamint a szétválás eseteiben az átalakulási kérelmeket a jogelőd társaság(ok) székhelye szerinti cégbíróságra kell benyújtani, míg az egyesülés eseteiben a jogutód társaság székhelye a meghatározó.

3.4.7 Adó és illetékfizetési kötelezettség

Mint ahogy a korábbiakban már említettem az átalakulás bejegyzése iránti kérelem kettős jogi természettel bír. Egyrészt az esetek többségében magában foglal egy alapítási kérelmet a jogutód társaság vonatkozásában, másrészt pedig egy törlési, vagy módosítási kérelmet a jogelőd társaság vonatkozásában.

Az átalakulás illeték és adóvonzatának a szabályozása az Át. óta mindvégig következetesen arra az álláspontra helyezkedett, hogy az átalakulás miatti alanyváltozás önmagában, a jogutód számára többlet adó és illetékfizetési kötelezettséget nem

keletkeztet. Az 1988. évi Gt. szerint, az átalakuláskor külön illeték és adókötelezettség nem keletkezik, a társasági adó és az eljárási illetéket leszámítva. Ezt a szabályozást tartja fent a hatályos Gt. is.

A törvény nem szól kifejezetten az eljárási illeték megfizetésének kötelezettségéről, így első olvasatra azt a benyomást keltheti, hogy a helyzet a korábbihoz képest megváltozott, és az átalakulás bejegyzési eljárásáért nem kell illetéket fizetni. Ha azonban jobban szemügyre vesszük a törvényt, akkor megállapíthatjuk, hogy a törvényt jelenleg is a „külön” illetékfizetési kötelezettség mentesítésére vonatkozik. Összehasonlítva az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvénnyel, abban is azt a rendelkezést olvashatjuk, miszerint mentes a vagyonszerzési illeték alól a gazdálkodó szervezet olyan szervezeti átalakulással bekövetkező vagyonszerzése, amikor a létrejövő szervezetek a korábbinak jogutódjai lesznek. Ez a kivétel azonban csak a vagyónátruházási illeték megfizetése alól mentesít, és nem ad felmentést az eljárási illetékek megfizetése alól.

A teljes illetékmentesség az eljárási illeték természetével is ellentétben állna. Az eljárási illetékek lényege éppen az, hogy annak megfizetéséért cserébe, valamely közigazgatási szerv aktusokat hoz. Tekintettel arra, hogy az átalakulás bejegyzésével a cégbíróság a cégjegyzékben módosításokat eszközöl, vagyis a jogutód céget bejegyezi, a jogelőd céget törli, vagy annak cégadatait módosítja, nem lenne helyénvaló az eljárási illeték megfizetése alól felmentést adni.

Az eljárási illeték mértékét szintén szét lehet bontani a jogutód és a jogelőd társaságot terhelő illetékekre. Az átalakulás azon módozatainál, ahol új jogalany keletkezik, az illetéket az újonnan létrejövő társaság jegyzett tőkéje határozza meg. A jogutód cég eljárási illetékének megállapításánál szintén a továbbélésnek van jelentősége. Abban az esetben, ha a cég megszűnik illetéket nem kell fizetni, mert a törlési kérelmek illetékmentesek. Abban az esetben viszont, ha a jogutód cég tovább él, a módosítások száma és jellege határozza meg a fizetendő eljárási illeték mértékét.

A fenti probléma élesebben jelentkezik a gyakorlatban, mint gondolnánk. Gyakornoki tevékenységem során több jogász kollégát láttam az átalakulást oly módon kivitelezni, hogy először a jogelőd társaság jegyzett tőkéjét megemeli a jogutód társaság minimális alaptőke igényének mértékére, és ennek bejegyzését követően folytatja le az átalakulás további szakaszait, annak tudatában, hogy eljárási illetéket úgysem kell fizetni. Ez az eset azzal jár, hogy kétszeresen kell az eljárási illetéknek megfelelő összegű díjat fizetni, mert a cégbíróság következetesen megkülönbözteti a jogelőd társaság jegyzett tőkéjének a felemelését és a jogutód társaság bejegyzését szolgáló eljárásokat. Tekintettel arra, hogy mindkét eljárást a kérelemnek megfelelően a cégbíróság külön - külön és egymást követően elvégzi, az eljárási illetékek nem elhanyagolható mértékét is követeli leróni. Ezen szabályok alól akkor sem adható felmentés, ha a jegyzett tőke felemelését kimondó határozatban kifejezetten utalva van arra, hogy a tőkeemelés a későbbi átalakulás érdekében történik.

A fenti esetben a helyes megoldás az, hogy nem a jogelőd, például egy betéti társaság jegyzett tőkéjét kell felemelni a szükséges mértékre, hanem pótlólagos befizetéssel¹⁴ kell

¹⁴ A befizetésnek az apport jellegére vonatkozó szabályok betartásával, apport rendelkezésre bocsátásával is eleget lehet tenni, akár jegyzett tőkén felüli vagyonból, akár új eszközök átadásával.

kiegészíteni a jogutód társaság nyitómérlegét a kívánt alaptőke összegére, például egy Kft. esetében 3 millió forintra. Éppen az ilyen helyzetek kivitelezésére biztosítja a jogalkotó a Gt. és a Szt. azon szabályait, miszerint a záró és nyitómérleg-tervezetek a meglévő tagok pótlólagos befizetésével eltérhetnek.

3.4..8 Cégbejegyzés utáni feladatok

A jogutód gazdasági társaság a cégbejegyzést követő 90 napon belül mind a jogelőd, mind a jogutód társaság vonatkozásában köteles a cégbejegyzés napjára visszamenőleges hatállyal vagyommérleget készíteni. A jogutód bejegyzéséig eltelt idő alatti vagyonomozgások miatt a végleges vagyommérleg a vagyommérleg-tervezetektől eltér. A mérlegtervezet és a végleges vagyommérleg funkciójára korábban már kitértem. Jelen fejezetben a végleges vagyommérleg differenciája által okozott problémákat szeretném megemlíteni. A mérlegtervezet és a végleges mérleg közötti pozitív különbséget a jegyzett tőkén felüli vagyónként kell figyelembe venni, így az nem keletkeztethet különösebb jogi bonyodalmakat. A negatív különbséget - azaz ha a bejegyzés után benyújtott végleges vagyommérleg összege kisebb, mint a már becsatolt mérlegtervezet összege - számos bonyodalmat okozhat. Abban az esetben, ha a különbséget kielégítésére fedezetül tud szolgálni a társaság jegyzett tőkén felüli vagyona, akkor nincs különösebb gond. Abban az esetben viszont, ha a társaságnak nincs ilyen többletvagyona számos kérdés vetődhet fel. Le kell-e szállítania a jegyzett tőkét a cégbíróságnak, ha igen, akkor hogyan jelenik meg a társaság irataiban az utólagos alaptőke korrekció? Amennyiben a fentiek alapján a törvényi minimum alá kellene leszállítani a társaság jegyzett tőkéjét, úgy köteles-e a cégbíróság törvényességi felügyeleti eljárása keretében biztosított eszközeivel rászorítani a társaságot a pótbefizetésekre, illetve lefolytathatja-e a megszünté nyilvánítási eljárást.

Véleményem szerint a fent megfogalmazott kérdések figyelemre méltóak. A hitelezői érdekek indokolnák azok szigorú és következetes betartását, de erre sajnos addig nincs remény, ameddig a cégbírásnak arra sincs kapacitása, hogy ellenőrizzék azt, hogy az átalakult társaság a végleges vagyommérleget egyáltalán benyújtotta-e.

4. Az átalakulás különleges szabályai

A Gt. a VII. fejezet 2. cím alatt lévő 68-71. §-aiban az első cím alatt lévő közös szabályokkal ellentétben azokat a speciális rendelkezéseket állapítja meg, amelyeket csak az egyes társasági formákká való alakulásoknál kell a közös szabályoktól eltérően, illetve azok mellett alkalmazni.

4.1. Az apportra vonatkozó rendelkezések mellőzhetősége, az apport

Az előbbieken már futólag említettem a Gt. 68. §-ának azon szabályát, miszerint az átalakulás során létrejött társaság alaptőkéjének meghatározása során a pénzbeli és nem pénzbeli hozzájárulások arányára vonatkozó cégspecifikus szabályokat nem kell alkalmazni.

A jogutód gazdasági társaság vagyonelemtár-tervezetében meg kell jelölni azokat a vagyontárgyakat, amelyek a saját tőkének a mérleg főösszeghez viszonyított arányos értéke alapján a jogutód gazdasági társaság jegyzett tőkéjét fogják képezni.

4.2. Az átalakulási közlemény többlétszabályai

A cégspecifikus átalakulásokra, illetőleg az átalakulás különösségére tekintettel találhatunk több olyan előírást, amely a társaságok közzétételi kötelezettségét bővíti. Tekintettel arra, hogy ezen többlet-közleményeknek a jogalkotói indoka egyértelmű, valamint arra, hogy ezeknek a gyakorlati kivitelezése nem jelent problémát a kérdéskörrel nem kívánok foglalkozni.

4.3. Egyszerűsített átalakulási folyamatok

A dolgozatom tárgyát képező „rendes” átalakulási folyamatoktól meg kell különböztetni az átalakulás azon egyszerűbb formáját, amikor a jogutód létrejöttéhez elegendő a jogelőd társaság alapító okiratának a módosítása.

Hangsúlyozni kívánom, hogy logikai érvek alapján az egyszerűsített átalakulás ugyan elképzelhető a szétválás esetkörében is¹⁵, de az jellemzően csak az átalakulás szűkebb értelmében megengedett. Elméletileg elképzelhető, hogy például egy 10 milliós tőkéjű betéti társaság különváljon egy korlátolt felelősségű társaságra és egy közkereseti társaságra, oly módon, hogy a létrejövő közkereseti társaság tekintetében csak társasági szerződéssel éljenek a megmaradó tagok. Mégis úgy gondolom, hogy ez elméleti eshetőség távol állna a cégbírák óvatos gondolkodásmódjától. Az ilyesfajta átalakulást a jogalkotó ugyanis olyan társaságforma-váltásokra tartja fenn, amikor a jogutód és a jogelőd társaságok közeli hasonlósággal bírnak, mind szervezetük, mind felelősségi formájuk tekintetében.

Ilyen közeli hasonlóságot mutat a közhasznú társaság és a korlátolt felelősségű társaság. A hasonlóságra való tekintettel a korlátolt felelősségű társaságnak közhasznú társasággá való átalakulása során az átalakulással létrejövő társaság társasági szerződés tervezetének elkészítése helyett elegendő az átalakuló gazdasági társaság társasági szerződésének módosítása. Közeli hasonlóságot mutat továbbá a betéti társaság és a közkereseti társaság. Így a közkereseti társaság betéti társasággá vagy betéti társaság közkereseti társasággá való átalakulása során az átalakulással létrejövő társaság társasági szerződés tervezetének elkészítése helyett is elegendő az átalakuló gazdasági társaság társasági szerződésének módosítása.

A egyszerűsített átalakulás két esetköre eltérő abban, hogy amíg a betéti társaság és közkereseti társaság vonatkozásában a folyamat kétirányú lehet, addig a korlátolt felelősségű társaság és közhasznú társaság vonatkozásában csak egyirányú.

---

¹⁵ Az egyesülés vonatkozásában az egyszerűsített átalakulás elméleti síkon kizárt, mivel a beolvadás esetében az átvevő társaság egyébként is megmarad az eredeti formájában, a beolvadó társaság pedig megszűnik. Az összeolvadás esetében pedig ugyanazon társasági forma esetén vitás lenne, hogy melyik jogelőd társaság társasági szerződése „éljen tovább” módosított formában. Különböző társaságok esetén pedig a tagok csak a meglévő jogelőd társasági formái közül választhatnak, így a szerződésmódosítás egy harmadik társasági formára nem lehetséges.

Az egyszerűsített átalakulással kapcsolatos szerződés módosítások vonatkozásában, szeretném kiemelni, hogy az csak a létrejövő jogutód létesítő okiratára vonatkozik. Nem teszi az átalakulási eljárást módosító eljárássá, és az átalakulásra vonatkozó közös szabályok alól nem ad felmentést. Így alkalmazni kell az döntéshozatali eljárásra, számviteli dokumentációk elvégzésére, a bejegyzési kérelemre vonatkozó illetékekre, stb. vonatkozó szabályokat.

Fontos továbbá megkülönböztetni a betéti társaság és közkereseti társaság kapcsán a törvénynek azon szabályát, miszerint a 104. § szerinti – kül-, vagy beltágok teljes elvesztése miatti - társasági forma változás nem minősül átalakulásnak.

Tekintettel a betéti társaságok sokszor bizalmi és családi jellegére, a közkereseti társasággá való átalakulás esetében, még mindig egyszerűbb, azaz eljárás, ha a kültagok kiléptetésével a 104.§ szerint történik az „átalakulás” és a változásbejegyzést követően az ideiglenesen kilépő kültagok belépnek a közkereseti társaságba. Ennek folyamán az átalakulás joghatásai ugyanúgy beállnak a jogutódlás tekintetében, viszont nem szükséges pénzügyi dokumentációkat készíteni, közzétételt kezdeményezni, alapítási illetéket fizetni stb.

4.4. Részvénytársaságokra vonatkozó speciális szabályok

A részvénytársaságok átalakulása esetén, tekintettel az értékpapír kibocsátási jogosítványra egy sor olyan szabályozást találunk, amely eltér az átalakulás közös szabályaitól, ezért ezeket külön fejezetben foglalom össze.

A legfontosabb szabály, hogy részvénytársaság – a nyilvános részvénytársaságok egyesülésének esetét kivéve – csak zártkörűen alapítható. A nyilvános alakulás tiltása azt a célt szolgálja, hogy a jogelőd társaság tagjai, mint alapítók, többek között az átalakulási hirdetések segítségével ne tudjanak toborozni részvényeseket. Bár ennek a megvalósulása elég csekély, mégis az értékpapír kibocsátására vonatkozó jogi szabályozással való összhang érdekében elviekben is ki kell zárni az eset előfordulásának a lehetőségét.

Ha más gazdasági társaság alakul át részvénytársasággá, akkor a speciális szabályozás csak az átalakulási közlemény vonatkozásában van¹⁶. Ha nyilvánosan működő részvénytársaság alakul át más gazdasági társasággá vagy közhasznú társasággá, akkor a második körben meghozandó határozatok elfogadásakor dönteni kell a bemutatóra szóló részvények névre szóló részvényekké való átalakításáról is. Mivel a részvények a jogutód gazdasági társaság bejegyzésével érvénytelenné válnak, a bejegyző végzés kézhezvételétől számított 30 napon belül a jogutód gazdasági társaság tisztviselői kötelesek az érvénytelenítő eljárás lefolytatásáról gondoskodni. Ennek során a Gt. 263. §-át kell alkalmazni. A törvény által megállapított 30 napos határidőn belül a nyomdai úton előállított részvények esetén a működési formától függően hirdetményben, vagy írásban fel kell szólítani a részvényeseket a részvényeiknek a felszólításban meghatározott időn belül történő benyújtására. A be nem nyújtott részvények érvénytelenné nyilvánításáról azonban a Gt. 263. § (1) bekezdésének az előírása ellenére sem kell a jogutód gazdasági társaságnak külön határoznia, mivel a részvények a törvény erejénél fogva érvénytelenné válnak a

¹⁶ Bővebben lásd az átalakulási közlemény többlétszabályai c. fejezet alatt.

cégbejegyzéssel. A részvények érvénytelenségének a tényét közzé kell tenni a Cégek Közlönyben.

5. Speciális átalakulási folyamatok

Az eddigiekben kifejtett szabályok az átalakulás szűkebb értelemben felfogott esetére vonatkoztak. A jogalkotó is ezt az esetet tekinti főszabálynak, mivel nem tesz különbséget az átalakulás közös szabályai és az átalakulás szűkebb értelemben vett fajtája között. Ezzel ellentétben az átalakulásnak a bővebb értelmében felfogható szétválás és egyesülés esetkörét a közös szabályoktól elkülönülten a fejezet 3 - 5. címeiben szabályozta.

5.1. Egyesülés

Az egyesüléssel létrejövő változás két vagy több gazdasági társaság egyetlen társasággá történő átalakulását jelenti. Az egyesüléssel tehát csökken a társaságok száma, ezzel egyidejűleg azonban tökekoncentráció és szervezeti erősödés következik be. Ez azt a célt szolgálja, hogy a társaságok képesek legyenek nagyobb feladatok és komolyabb tevékenységi körök elvégzésére, ezáltal jelentősebb piac meghódítására. A gyakorlati tapasztalatok szerint is az egyesüléssel történő átalakulás válik egyre inkább kedvelté és gyakoribbá.

5.1.1 Az egyesülés általános szabályai

Az egyesülés lehet beolvadás vagy összeolvadás. Mint ahogyan minden speciális szabályozásra igaz, úgy az egyesülésre vonatkozó szabályokat is az általános szabályokkal együtt kell alkalmazni. Ennek értelmében alkalmazni kell a társaság alapítására vonatkozó általános és cégspecifikus szabályokat, továbbá az átalakulásra vonatkozó közös szabályokat, valamint az átalakulás különös fajtájára tekintettel az egyesülésre vonatkozó – jelen fejezetben foglalt - szabályokat.

Az egyesülés garanciális szabálya, hogy az érintett gazdasági társaságok tagjainak az átalakulásról hozott első döntést követően a tisztségviselők minden, az átalakulással összefüggő felvilágosítást szükségesek megadni. Ez azért szükséges, mert az egyesülésről a tagok, illetve a részvényesek döntenek, és annak alapos meghozatalához szükséges tudatában lenniük olyan információknak is, amelyeket többnyire csak az ügyvezetés ismer. A tisztségviselők tájékoztatási kötelezettsége az üzleti titkok védelme miatt nem korlátlan. Egyrészt az csak az egyesüléssel kapcsolatos információkra terjed ki, másrészt csak az egyesülés elhatározásáról hozott döntés elfogadását követően kell adatokat szolgáltatniuk. Nem következetes a Gt. annak vonatkozásában, hogy mit tekint az átalakulásról meghozott döntésnek. A közös szabályok között több helyen is a második körben meghozandó határozatot lehet érteni alatta, jelen paragrafus esetében viszont, véleményem szerint az első döntéskörben meghozandó határozat értendő, tekintettel arra, hogy a második döntés elfogadása után már nincs a tagoknak beleszólása az egyesülési folyamatba.

Rendelkezik a Gt. az egyesülés esetében a könyvvizsgáló személyéről is. Az egyesüléssel érintett gazdasági társaságok vonatkozásában a mérlegtervezeteket ugyanaz a független könyvvizsgáló is ellenőrizheti. Ebben az esetben tehát nem érinti a könyvvizsgáló függetlenségét az a tény, hogy valamennyi egyesüléssel érintett gazdasági társaság vonatkozásában hitelesít. A könyvvizsgáló személyénél szükséges azt hangsúlyoznom,

hogy a mérlegtervezetek elkészítését és hitelesítését továbbra is különböző könyvvizsgálók végzik, csak a hitelesítést végző könyvvizsgáló egyszerre valamennyi átalakuló társaság tervezetének ellenőrzését elvégezheti. Természetesen ennek a szabálynak az alkalmazása nem kötelező, hanem csak lehetséges.

Az egyesülés jogi természete szerint több jogelőd társaság jogai és kötelezettségei összpontosulnak egy, a jogutód társaság vonatkozásában. Elképzelhető olyan speciális eset, amikor valamely jogelőd társaság külön jogokkal rendelkezett az egyesülés előtt. Erre az esetre írja elő a törvény, hogy ha az egyesülő társaságok közül egyes jogok gyakorlása nem mindegyik társaságot illetik meg, e jogok gyakorlása tekintetében jogelődnek csak az a gazdasági társaság tekinthető, amelyik ezen jogosultsággal rendelkezett.

A gazdasági társaságok egyesülésével, mint ahogyan már említettem óriási tőkekoncentráció és ennek folytán olyan monopolhelyzet is kialakulhat, amely már a piaci verseny szabadságát is veszélyezteti. Ez nem kívánatos jelenség, ezért a Gt. rendelkezik arról, hogy az egyesülés során a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvénynek a vállalkozások összefonódása ellenőrzésére vonatkozó előírásait is megfelelően alkalmazni kell. A versenytörvény meghatározott jövedelmi feltételek bekövetkezésének esetére engedélyezési eljárást ír elő. Ezzel összhangban rendelkezik a Ct. melléklete, hogy ha az egyesülés a vállalkozások koncentrációját jelenti, akkor a Gazdasági Versenyhivatal engedélyét vagy a cég nyilatkozatát is csatolni kell a bejegyzés iránti kérelemhez arról, hogy az egyesüléshez nincsen szükség a versenyhivatal engedélyére. Amennyiben az engedélyt vagy az említett társasági nyilatkozatot az egyesüléssel létrejövő cég nem csatolja az a bejegyzés iránti kérelméhez, akkor a cégbíróság a kérelmet automatikusan hiánypótlási eljárás nélkül elutasítja.

Az egyesülésnél - a közös szabályokkal összhangban - a gazdasági társaságok legfőbb szervének két alkalommal kell határoznia. Az első körben meghozandó kérdésekről az egyesüléssel érintett gazdasági társaságoknak külön-külön megtartott legfőbb szervi ülésein kell határozniuk. Ezt követően kell az átalakulás speciális létéből adódó többletfeladatokat is teljesíteni. Ilyen többletfeladat az egyesülési szerződés elkészítése és megkötése. Ennek érdekében az első legfőbb szervi ülés után az egyesüléssel érintett gazdasági társaság vezető tisztségviselőinek együtt kell működniük és az egyesülési szerződés tervezetét közösen kell elkészíteniük.

A törvény meghatározza, hogy az egyesülési szerződésnek mire kell minimálisan kiterjednie. Erre tekintettel a szerződésnek tartalmazni kell:

- külön-külön az egyesülő gazdasági társaságok nevét, székhelyét és cégjegyzékszámát, továbbá a létrejövő gazdasági társaság formáját, nevét és székhelyét,
- az egyesülés módját, vagyis azt, hogy az beolvadással vagy összeolvadással jön-e létre a jogutód gazdasági társaság,
- a jogutód társaság létesítő okirata megkötésének, illetve elfogadásának a napját,
- beolvadásnál az átvevő társaság létesítő okiratához szükséges módosításokat,
- összeolvadásnál pedig az új gazdasági társaság létesítő okiratának a tervezetét.

Végül utalni szeretnék arra, hogy a Ptk. szerint ugyan a közhasznú társaságoknak gazdasági társasággá tilos átalakulniuk, de a közhasznú társaságok közhasznú társaságokkal egyesülhetnek. Ezekre az átalakulási folyamatokra is megfelelően alkalmazni kell a 3. cím előírásait.

5.1.2 Beolvadásra vonatkozó szabályok

A beolvadás során egy vagy akár több társaság beolvad egy másik, az ún. átvevő társaságba. A beolvadással a beolvadó társaságok jogilag megszűnnek, míg az átvevő társaságok cégformája változatlanul megmarad és tovább működik. Az átvevő társaság azonban a beolvadó társaságok jogutódja lesz, ezért a beolvadók jogai és kötelezettségei, illetve a vagyonuk mint egész átszáll a jogutód átvevő társaságra.

A beolvadásra vonatkozó szabályok túlnyomó részt a fiktív tőke kialakulásának a megelőzése érdekében szabályoznak bizonyos esetköröket. Ennek értelmében

- a jogutód gazdasági társaság jegyzett tőkéjének a megállapításánál tilos figyelembe venni a beolvadó gazdasági társaságnak az átvevő gazdasági társaságban lévő részesedésének a névértékét,
- az átvevő kft. vagy részvénytársaság jegyzett tőkéjét nem lehet megemelni a beolvadó társaság tulajdonában lévő saját törzsbetétek, illetve saját részvények névértékével,
- az átvevő társaság jegyzett tőkéjét a beolvadó kft., illetve részvénytársaság azon törzsbetétei és részvényei névértékével is tilos megemelni, amelyek az átvevő társaság tulajdonában vannak.

Ezeknek az előírásoknak a jogalkotói indoka kézenfekvő. A törvény a tőkevédelmet és ezen keresztül a hitelezők érdekeit védi. Beszámíthatóság esetén ugyanis kétszeresen történne a részvények, illetve a törzsbetétek számbavétele és ezáltal fedezet nélküli jegyzett tőke alakulna ki.

5.1.3 Összeolvadás

Az összeolvadás esetében arról van szó, hogy az összeolvadó társaságok valamennyien megszűnnek, de a megszűnéssel egyidejűleg egy új jogutód gazdasági társaságot is létrehozunk. A megszűnő jogelőd cégek vagyona, jogi és kötelezettségei átszállnak az összeolvadással létrejövő jogutód társaságra. A korábbi szabályozással ellentétben a hatályos Gt. nem tiltja az eltérő felelősségi formájú társaságok összeolvadását és mindegyik társasági forma számára lehetőséget ad mindegyik társasági formával történő összeolvadásra. Tilalmi szabályokat egyedül a jogutód társasági formára vonatkozóan állít fel a törvény, ennek értelmében összeolvadás esetén csak azonos jogelőd társasági formák választhatnak tőlük eltérő jogutód társasági formát. Ebből következik, hogy eltérő jogelődök esetén a jogutód csak valamelyik jogelőd társasági formájában jöhet létre. Így például ha két vagy több kft. egyesül, akkor a cégforma maradhat kft., de választható részvénytársaság vagy más cégforma is. Ha viszont egy kft., s egy betéti társaság egyesül, akkor kizárólag csak kft. vagy betéti társaság lehet a jogutód társaság és ezen kívül minden egyéb társasági forma választhatósága kizárt.

A törvény a beolvadáshoz hasonlóan tőke- és hitelezővédelmi szabályokat is megállapít. A fiktív tőke kialakulásának a megelőzése érdekében ezért összeolvadásnál is tilos az, hogy a szervezeti változással létrejövő jogutód gazdasági társaság jegyzett tőkéjének a megállapításánál figyelembe vegyék az összeolvadó gazdasági társaságok saját törzsbetéteinek az értékét és a részvények névértékét. Hasonlóképpen tilos a figyelembe vétel a jegyzett tőkénél a kölcsönös részesedések értéke tekintetében is.

5.2. Szétválás

Az speciális átalakulások másik esetköre a szétválás. A szabályozás történeti előzményeként szeretném megemlíteni, hogy az Át. a szétválásról még csak az egyesülésre visszautaló egyetlen szakasszal rendelkezett, és a kiválásról pedig egyáltalán nem szólt. A jogalkotó ezt a hiányosságot orvosolta, amikor önálló szabályokba foglalva megalkotta a szétválás két formáját - az egyesülés analógiájára, de annak tükörképeként, és azzal ellentétes folyamatként – a hatályos Gt. átalakulásról szóló fejezetének 5. címe alatt.

5.2.1 A szétválás közös szabályai

A szétválásra vonatkozó szabályozást is azzal kell kezdenem, hogy tekintettel a speciális átalakulási formára, itt is mögöttes szabályként a társaságok alapítására vonatkozó általános és cégspecifikus szabályokat, valamint az átalakulásra vonatkozó közös szabályokat kell alkalmazni.

A szétválás speciális szabályanyagának két nagy területe van. Az egyik az eljárással kapcsolatban fogalmaz meg kívánalmakat. A döntési folyamatban az eltérés az, hogy a szétválási szándék elfogadása után arról is határozni kell, hogy a gazdasági társaság tagjai melyik jogutód társaság tagjaivá kívánnak válni. Ennek megfelelően kell elkészíteniük a szétválási szerződés tervezetét, amelynek a minimális tartalmára a törvény, az egyesülési szerződéshez hasonlóan szintén iránymutatást ad, így abban rendelkezni kell:

- a szétváló gazdasági társaság cégformájáról, nevééről, székhelyéről, cégjegyzékszámáról, valamint a létrejövő gazdasági társaságok nevééről és székhelyéről,
- a szétválás módjáról,
- a szétválással létrejövő gazdasági társaságok létesítő okiratának megkötésének, illetve elfogadásának a napjáról,
- a vagyonmegosztási javaslatokról, ezen belül a vagyonfelosztás elveiről, a vagyon megosztásáról, a szétváló társaság tagjai, illetve részvényesei között,
- a szétváló gazdasági társaságokat megillető jogok és kötelezettségek megosztására irányuló javaslatokról,
- kiválásnál a fennmaradó gazdasági társaság létesítő okiratában szükséges módosításokról és a kiválással létrejövő gazdasági társaság létesítő okiratának a tervezetéről,
- különválásnál pedig a létrejövő új gazdasági társaságok létesítő okiratainak a tervezeteiről.

Az átalakulási folyamat egyéb részei lényegében hasonlóképpen zajlanak, mint az átalakulás általános eseteinél.

A felelősségi szabályok szerint, a szétváló gazdasági társaság jogutódai - ideértve a fennmaradó társaságot is - a szétválás előtt keletkezett tartozásokért a vagyonmegosztás arányában felelnek. A vagyon és a felelősség megosztását a szétválási szerződésnek kell tartalmaznia. A Gt. értelmében olyan esetekben, ha a szétválási szerződésben valamelyik vagyontárgyról nem rendelkeztek, akkor az a vagyontárgy, vagy annak az ellenértéke a szétválási szerződésben meghatározott vagyonmegosztási arány alapján valamennyi jogutód társaságot megilleti. Abban az esetben, ha a kötelezettség az azokról való

megállapodás után válik ismertté, akkor ennek tekintetében egyetemleges lesz a jogutód társaságok felelőssége kifelé, harmadik személyek irányában. Egymás között viszont itt is a vagyonomegosztás aránya határozza meg a felelősségüket. Egyetemleges lesz továbbá a jogutód társaságok felelőssége abban az esetben is, ha a kötelezettségről rendelkeztek ugyan a szétválási szerződésben, de az adott kötelezettséget a szerződés szerint nem teljesítette a kötelezett társaság. Ez az előírás kizárja az olyan, korábban nem ritka hitelező-károsító megoldásokat, hogy a szétválással létrejött több cég közül a szétválási szerződés alapján az egyikre csak a kötelezettségeket terhelték minimális vagyon mellett, míg a másik, vagy többi társaságba a tiszta vagyont egyszerűen átmentették.

Végezetül a szétválásra vonatkozó közös szabályanyag kapcsán szeretném megemlíteni, hogy a gazdasági társaságok mellett a Ptk. szabályozásából eredendően a közhasznú társaságok szintén szétválhatnak két vagy több közhasznú társaságra, így ennek megfelelően azokra is alkalmazni kell a Gt. szétválásra vonatkozó rendelkezéseit.

5.2..2 Különválásra vonatkozó szabályok

A különválás esetében a különváló anya gazdasági társaság megszűnik, a vagyona az átalakulással létrejövő két vagy több gazdasági társaságra, mint jogutódra száll át.

A különválásnál a jogutód cégek társasági formáját illetően – a nyilvános részvénytársaság alapításának tilalmi szabályán túl - nincsen a törvénynek egyéb tilalmi szabálya. Ezért ezen az egy korlátozáson kívül bármely cégformát szabadon választhatják a jogutód társaságok. Az egyes cégformáknál azonban ilyenkor figyelemmel kell lenni az adott társasági forma átalakulására vonatkozó különleges szabályokra is.

5.2..3 Kiválásra vonatkozó szabályok

A kiválásnál az a gazdasági társaság, amelyből a jogutód társaság kiválása történik, változatlan cégformában folytatja a működését. Ezért kiválással az anyacég formája az alapító okirat megfelelő módosításával sem változtatható meg. Az alapító okirat módosításaival a kivált tagok, illetőleg az általuk kivont társasági vagyon részvételével új gazdasági társaság jön létre. Kiválás esetén sem tilos azonban az átalakulás közös szabályainak az alkalmazhatósága miatt az, hogy a kívülállók is csatlakozzanak a jogutód gazdasági társasághoz.

6. Összegzés

Alapvetően levonható az a következtetés, hogy az átalakulás hatályos szabályozása képes arra, hogy biztosítsa a fejlett piacgazdaság érdekeinek megfelelően a gazdasági társaságok jogutóddal történő megszűnésének jogi kereteit. Annak ellenére, hogy dolgozatomban igyekeztem a Gt. vitásan értelmezhető rendelkezéseire koncentrálni megállapítható, hogy a kialakult gyakorlat többnyire megoldást nyújt a felvetett problémákra. Így például annak a kérdése, hogy kinek kell elkészítenie az átalakuláshoz szükséges pénzügyi tervezeteket, vagy a kötelező átalakulás feltételeinek fennállásánál csak átalakulásra van-e lehetőség, csak elméleti síkon tehető vitássá, mert a félreérthető törvényszöveg ellenére - hála a cégbírák megértő állásfoglalásainak – a gyakorlatban ezek a problémák nem jelentkeznek élesen. Mégis úgy gondolom, hogy jogalkotói szinten nem szabad az ilyen hézagpótló-

gyakorlatra hagyatkozni, hanem a gyakorlat által felszínre hozott problémák alapján a jogalkotási hiányosságokat korigálni kell. Szeretném továbbá arra is felhívni a figyelmet, hogy amennyiben törvényi szinten ezek a hiányosságok megfelelő határidőn belül nem kerülnek orvoslásra, akkor bírói hatáskörben is van lehetőség ezek kijavítására. A jogegységi döntések meghozatalával ugyanis feloldhatóak lennének azok a jogbizonytalanságok, amelyeket most az egyes cégbírák szubjektivitása okozhat.

Az Európai Unió csatlakozással kapcsolatban megállapítható, hogy a rendszerváltás utáni és a módosító törvényhozások az európai kereteknek megfelelően tudta megalkotni a gazdasági társaságokról szóló törvénycsomagot és ezen belül az átalakulásról szóló rendelkezéseket, így a 2003. évi XLIX. törvénynek már csak az utolsó simításokat kellett, kell elvégeznie a területen.